

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Jak dosáhnout vyrovnaného státního rozpočtu?

Zuzana Kopáčková

**Bakalářská práce
2016**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zuzana Kopáčková**
Osobní číslo: **E13138**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa: Ekonomika pro kriminalisty a celníky**
Název tématu: **Jak dosáhnout vyrovnaného státního rozpočtu?**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomických věd**

Zásady pro vypracování:

Cílem práce je na základě analýzy příjmů a výdajů státního rozpočtu za období 5-10 let najít zbytné výdaje, ideální nastavení daňových sazeb a vymezit další opatření vedoucí k dlouhodobě vyrovnanému státnímu rozpočtu.

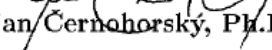
Osnova:

- Charakteristika státního rozpočtu.
- Struktura příjmů a výdajů státního rozpočtu.
- Analýza příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR ve vybraných letech.
- Shrnutí poznatků, návrhy a doporučení.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 35 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

HAMERNÍKOVÁ, B. a MAAYTOVÁ, A. Veřejné finance. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0.
KALOUDA, F., MECH, F. a POVOLNÝ, P. Metody analýz výdajů státního rozpočtu. 1. vyd. Praha: Alfa Publishing, 2007, 125 s. Management studium. ISBN 978-80-86851-75-4
PEKOVÁ, J. Veřejné finance: teorie a praxe v ČR. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 642 s. ISBN 978-80-7357-698-1.
Ministerstvo financí České republiky, www.mfcr.cz.
Zákon č.218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Jan Černošský, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: 29. září 2015

Termín odevzdání bakalářské práce: 29. dubna 2016

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 29. září 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 29. 4. 2016

Zuzana Kopáčková

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Ing. Janu Černoorskému, Ph.D. za jeho odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářská práce je zaměřena na analýzu příjmů a výdajů státního rozpočtu České republiky v letech 2010-2014. Nejprve je obecně charakterizován státní rozpočet, pak i jeho struktura. Dále jsou podrobněji rozebrány příjmy a výdaje rozpočtu z hlediska druhového a odpovědnostního.

KLÍČOVÁ SLOVA

státní rozpočet, příjmy státního rozpočtu, výdaje státního rozpočtu, členění příjmů a výdajů státního rozpočtu

TITLE

How to achieve a balanced state budget?

ANNOTATION

This work is focused on the analysis of revenues and expenses of the state budget of the Czech Republic between the years 2010–2014. Firstly it generally describes the state budget and its structure. Then, there is a detailed analysis of revenues and expenses of the budget on the basis of typology and liability.

KEYWORDS,

state budget, revenues of the state budget, expenses of the state budget, division of revenues and expenses of the state budget

OBSAH

ÚVOD	10
1 CHARAKTERISTIKA STÁTNÍHO ROZPOČTU	11
1.1 HISTORIE STÁTNÍHO ROZPOČTU	11
1.2 STÁTNÍ ROZPOČET V ČR	11
1.2.1 <i>Hlavní znaky státního rozpočtu</i>	12
1.2.2 <i>Funkce státního rozpočtu</i>	14
1.2.3 <i>Faktory ovlivňující státní rozpočet</i>	15
1.2.4 <i>Rozpočtové zásady</i>	16
1.3 ROZPOČTOVÝ PROCES.....	17
2 STRUKTURA PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU	20
2.1 PŘÍJMY STÁTNÍHO ROZPOČTU.....	20
2.1.1 <i>Daňové příjmy</i>	21
2.1.2 <i>Nedaňové příjmy</i>	22
2.1.3 <i>Kapitálové příjmy</i>	22
2.2 VÝDAJE STÁTNÍHO ROZPOČTU	23
2.2.1 <i>Výdaje běžné a kapitálové</i>	24
2.2.2 <i>Dotace</i>	25
3 ANALÝZA PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU ČR VE VYBRANÝCH LETECH	27
3.1 VÝVOJ PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU.....	27
3.2 DRUHOVÉ ČLENĚNÍ PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU	30
3.2.1 <i>Příjmy státního rozpočtu v druhovém členění</i>	31
3.2.2 <i>Výdaje státního rozpočtu v druhovém členění</i>	35
3.3 ODPOVĚDNOSTNÍ ČLENĚNÍ PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU.....	40
3.3.1 <i>Příjmy státního rozpočtu v kapitálním členění</i>	40
3.3.2 <i>Výdaje státního rozpočtu v kapitálním členění</i>	43
4 SHRNUÍ POZNATKŮ, NÁVRHY A DOPORUČENÍ	47
ZÁVĚR.....	51
POUŽITÁ LITERATURA	53

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Vývoj příjmů státního rozpočtu v letech 2010 až 2015.....	27
Tabulka č. 2: Vývoj výdajů státního rozpočtu v letech 2010 až 2015.....	28
Tabulka č. 3: Příjmy státního rozpočtu v druhovém členění.....	32
Tabulka č. 4: Výdaje státního rozpočtu v druhovém členění.....	36
Tabulka č. 5: Příjmy státního rozpočtu v členění dle kapitol.....	40
Tabulka č. 6: Výdaje státního rozpočtu v členění dle kapitol.....	43

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek č. 1: Příjmy státního rozpočtu.....	20
Obrázek č. 2: Výdaje státního rozpočtu.....	23
Obrázek č. 3: Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu České republiky.....	28
Obrázek č. 4: Schodky státního rozpočtu.....	29
Obrázek č. 5: Daňové příjmy státního rozpočtu za rok 2010.....	34
Obrázek č. 6: Daňové příjmy státního rozpočtu za rok 2014.....	34
Obrázek č. 7: Běžné výdaje státního rozpočtu za rok 2010.....	37
Obrázek č. 8: Běžné výdaje státního rozpočtu za rok 2014.....	37

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
DPFO	daň z příjmu fyzických osob
DPH	daň z přidané hodnoty
DPPO	daň z příjmu právnických osob
EU	Evropská unie
HDP	hrubý domácí produkt
SR	státní rozpočet

ÚVOD

Bakalářská práce je zaměřena na státní rozpočet. Státní rozpočet je rozpočtem ústředním a souvisí s hospodařením státu. Je nejvýznamnějším veřejným rozpočtem a soustřeďuje největší část příjmů rozpočtové soustavy. Státní rozpočet představuje finanční plán hospodaření státu pro určitý rozpočtový rok a je hlavním nástrojem přerozdělování finančních prostředků.

Toto téma je aktuální, protože se týká každého z nás každý rok. Občané odvádějí daně do státního rozpočtu a na druhé straně spousta lidí z něj dostává peníze ve formě různých příspěvků, podpor a důchodů. Mimo jiné výdajem státního rozpočtu jsou také transfery do místních a krajských rozpočtů nebo dotace různým spolkům.

Téma státního rozpočtu je důležité zejména kvůli dlouhodobému deficitu státního rozpočtu a velkému státnímu dluhu. Saldo státního rozpočtu má od roku 2010 klesající tendenci, přesto je jeho výše stále velká. Na konci roku 2015 deficit státního rozpočtu dosáhl výše 62 804 mil. Kč. Státní dluh České republiky dlouhodobě roste a podíl státního dluhu na jednoho obyvatele vzrostl za posledních 10 let na více jak dvojnásobek. Ke konci roku 2014 činil státní dluh 1 663,7 mld. Kč.

Na základě výše uvedeného je **cílem práce na základě analýzy příjmů a výdajů státního rozpočtu za období 5-10 let najít zbytné výdaje, ideální nastavení daňových sazeb a vymežit další opatření vedoucí k dlouhodobě vyrovnanému státnímu rozpočtu.** Ke splnění hlavního cíle je nutné nejprve splnit tyto parciální cíle:

- charakterizovat státní rozpočet,
- popsat strukturu příjmů a výdajů státního rozpočtu,
- analyzovat příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR.

1 CHARAKTERISTIKA STÁTNÍHO ROZPOČTU

V první kapitole bakalářské práce si přiblížíme základní informace o státním rozpočtu. Nejprve je shrnut historický vývoj státního rozpočtu, dále je charakterizován státní rozpočet v České republice. V této části si také popíšeme jeho znaky, funkce, faktory ovlivňující rozpočet a rozpočtové zásady. Konec kapitoly se věnuje rozpočtovému procesu státního rozpočtu v ČR a popisu jeho částí.

1.1 Historie státního rozpočtu

Vznik státního rozpočtu je spjat s oddělením státního hospodářství od soukromého hospodářství panovníka. Dříve bylo státní hospodářství málo přehledné a roztržité na řadu fondů. První příčina potřeby existence státních rozpočtů je potřeba finančních prostředků na placení válečných akcí příslušných panovníků. Z počátku byly tyto prostředky získávány z výnosu majetku panovníka. K důležitým příjmům patřilo také propůjčení práv, např. právo lovu, právo těžit určité suroviny, právo vařit pivo.

S centralizací státní moci se centralizuje také hospodaření se státními financemi a roste význam státního rozpočtu. Na roli státu v ekonomice jsou odlišné názory. Představitelé klasické ekonomie tvrdili, že zásahy státu do ekonomiky jsou škodlivé. Naopak keynesiánci pokládali vstup státu do národní ekonomiky za nezbytný, především z hlediska potřeb ekonomiky. Ekonomové se shodují v tom, že stát má podporovat spotřebu obyvatel a utvářet vhodné podmínky pro zvýšenou investiční činnost, ale neměl by provozovat takové činnosti, které může snadno a efektivně zajistit sektor soukromý.¹

1.2 Státní rozpočet v ČR

Rozpočtová soustava České republiky zahrnuje státní rozpočet na ústřední úrovni, decentralizované rozpočty nižších vládních úrovní a samosprávy, rozpočty veřejnoprávních organizací s právní subjektivitou, státní fondy na centrální úrovni, decentralizované účelové fondy a rozpočty veřejnoprávních neziskových organizací. Státní rozpočet je nejvýznamnějším veřejným rozpočtem a tvoří stěžejní složku veřejné rozpočtové soustavy.

Státní rozpočet je využíván ústřední vládou k hospodaření státu a financování státních netržních činností, koncentruje největší část příjmů rozpočtové soustavy a podílí se nejvíce na nenávratném přerozdělování významné části hrubého domácího produktu (HDP) přes rozpočtovou soustavu, a to především prostřednictvím daní. Dále státní rozpočet představuje

¹ PILNÝ, Jaroslav. *Veřejné finance*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007, s. 46

finanční vztahy zajišťující financování rozhodujících funkcí státu v rozpočtovém roce. Státní rozpočet zahrnuje očekávané příjmy a odhadované výdaje v rozpočtovém roce.²

Příjmy a výdaje státního rozpočtu jsou členěny na kapitoly, které vyjadřují okruh působnosti. Velikost jednotlivých kapitol vychází ze střednědobého výhledu. Střednědobý výhled obsahuje očekávané příjmy a výdaje na příslušné období, předpoklady vývoje základních ukazatelů národního hospodářství, rozpočtové dopady zamýšlených změn zákonů a jiných právních předpisů, výdaje na programy, přehled závazků fyzických a právnických osob, za které ručí organizační složky státu a předpokládaný způsob financování schodku státního rozpočtu. Státní pokladna řídí rozpočtovou likviditu. Souhrnný účet běžného hospodaření státní pokladny je veden Českou národní bankou.

Některé společnosti, např. školy, nemocnice, úřady, doprava, jsou financovány ze státního rozpočtu a jejich hodnocení podléhá veřejné kontrole a kritice. Řízení těchto podniků by mělo být ekonomické (přiměřená kvalita a kvantita vstupů za co nejnižší cenu), výkonné (vztah mezi zbožím a službami, které jsou poskytnuty a zdroji použitými na jejich dosažení) a efektivní (míra, jakou společnost dosahuje svých cílů).³

1.2.1 Hlavní znaky státního rozpočtu

Státní rozpočet chápeme jako:⁴

- **Centralizovaný peněžní fond**

Státní rozpočet je tokovou veličinou a soustřeďuje toky peněžních prostředků. Prostředky na straně příjmů a na straně výdajů procházejí státním rozpočtem průběžně během hospodářského roku.

Je to fond, který je na straně příjmů tvořen především výnosy z daní od obyvatel a na výdajové straně je použit k plnění základních funkcí státu. Centralizovaný peněžní fond v sobě obsahuje státní příjmy, především výnosy z daní a vybrané povinné příspěvky na sociální pojištění a výdaje na veřejný sektor (výdaje na financování školství, zdravotnictví, obranu státu a bezpečnost, bydlení, kulturu, energii).

² ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 27. června 2000 o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). In: Sběrka zákonů České republiky. 2000, částka 65, s. 3104-3128. Dostupný také z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49515&nr=218~2F2000&rpp=15#local-content>. ISSN 1211-1244.

³ KALOUDA, František, Josef MECH a Pavel POVOLNÝ. *Metody analýz výdajů státního rozpočtu*. Praha: Alfa Publishing, 2007, s.11.

⁴ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 123.

- **Bilanci státu**

Z účetního hlediska je státní rozpočet ústřední bilancí, ve které jsou obsaženy všechny státní příjmy a všechny státní výdaje. Příjmy a výdaje se člení podle rozpočtové skladby a toto členění je závazné. Do příjmů státního rozpočtu podle druhového členění rozpočtové skladby řadíme daňové příjmy, nedaňové příjmy a příjmy kapitálové. Do výdajů státního rozpočtu podle druhového členění rozpočtové skladby patří běžné výdaje a kapitálové výdaje. Může dojít ke vzniku rozpočtového salda – přebytku nebo deficitu. Významný je způsob krytí deficitu státního rozpočtu a následně jeho dopady na státní dluh. Tlak na rozpočtový deficit státu může způsobit také deficity ostatních veřejných rozpočtů. Potenciálně na vznik a růst deficitu mohou mít vliv i státní záruky a závazky jiných subjektů.

- **Finanční plán**

Státní rozpočet je závazným ročním finančním plánem, který nabývá formy rozpočtového zákona. Závisí na kvalitě informací a podkladů, které má ministerstvo financí k dispozici při sestavování návrhu rozpočtu, protože na jejich základě je návrh sestavován a také na nich závisí, do jaké míry se státní rozpočet jako závazný finanční plán podaří splnit.

Pokud se nepodaří schválit rozpočet do začátku rozpočtového období, pak až do schválení návrhu rozpočtu se hospodaří podle rozpočtového provizoria. V různých zemích se hospodaří v rámci rozpočtového provizoria odlišně. Může to být podle vládního návrhu státního rozpočtu, podle skutečnosti daného období v minulém rozpočtovém období, nebo podle příjmů a výdajů státního rozpočtu schváleného na předchozí rozpočtové období. V České republice se vychází ze schváleného návrhu na předchozí rok. Na příslušný měsíc lze vydat maximálně 1/12 minulého rozpočtu. Zákon dovoluje překročení limitu v rámci rozpočtového provizoria jen u mandatorních výdajů vyplývajících z jiných zákonů. Ministerstvo financí odpovídá za plnění státního rozpočtu a musí podávat průběžnou zprávu o jeho plnění. Po skončení rozpočtového období ministerstvo financí sestavuje závěrečnou bilanci skutečného plnění státního rozpočtu.

- **Právní normu**

Státní rozpočet je závazný pro všechny státní orgány a ostatní subjekty, které jsou na tento rozpočet vázány. Závazné jsou především výdajové položky, a to pro představitele jednotlivých resortů, kteří jsou zodpovědní za příslušné rozpočtové kapitoly.

- **Nástroj rozpočtové politiky**

Úspěch této politiky závisí na realizaci předpokladů keynesiánského modelu ekonomiky. Cílem rozpočtové politiky je dosažení vyrovnaného rozpočtu. Od 30. let 20. století vlády využívají státní rozpočet jako nástroj stabilizační fiskální politiky státu. Cíleně využívají daňové příjmy, některé výdaje a rozpočtové saldo k ovlivnění agregátní poptávky, hospodářského růstu a k ovlivňování zaměstnanosti. Pomocí státního rozpočtu vláda prosazuje své zájmy a cíle.⁵

1.2.2 Funkce státního rozpočtu

Funkce státního rozpočtu vycházejí z obecných funkcí veřejných financí. Státní rozpočet plní základní ekonomické funkce, které jsou požadovány od hospodářsky prosperujícího státu. K jejich výkonu je stát vybaven zákonodárnou a výkonnou mocí a vlastním aparátem. Rozlišujeme následující funkce státního rozpočtu.

1. Alokační funkce

Alokační funkce patří mezi nejstarší funkce státního rozpočtu. Tato funkce zajišťuje vhodné rozdělení finančních prostředků na produkci veřejných statků. Zdrojem krytí nákladů jsou příslušné výnosy z daní, poplatků, cel a příjmy ze sociálního pojištění. Základní důvod selhání trhu při jejich poskytování je ten, že užitek odvozený z veřejného statku se neomezuje na jednotlivé spotřebitele, ale je dostupný i všem ostatním. Neefektivní je i vyloučení spotřebitele, protože užívání statku jinými lidmi nesnižuje spotřebu kohokoli jiného. Dalším problémem je obtížné rozhodnutí o množství, typu a kvalitě veřejného statku a také v zjištění kolik by měl spotřebitel zaplatit.

Realizace alokační funkce s sebou nese tyto problémy:

- vláda musí určit skladbu vyráběných statků,
- vláda musí stanovit způsob rozdělování veřejných statků,
- otázkou je správný poměr mezi množstvím veřejných a soukromých statků,
- obtížné zajištění efektivního financování produkce veřejných statků.

2. Redistribuční funkce

V této funkci jde o efektivní použití zdrojů při daném rozdělení důchodů a struktuře spotřebitelských preferencí. Státní rozpočet zajišťuje redistribuční funkci tím, že soustřeďuje

⁵ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 123

výnosy z daní od daňových poplatníků a ostatní příjmy a dále je formou výdajových programů rozděluje mezi nejvhodnější skupiny obyvatelstva. Úkolem redistribuce finančních prostředků je odstranění nespravedlivého rozdělení důchodů vzniklé působením trhu a přemístění finančních prostředků tam, kde budou nejvíce potřebné pro zajištění celkového rozvoje společnosti a státu.⁶

Přerozdělování se obecně uskutečňuje za pomoci:

- daňově transferového mechanismu,
- progresivními daněmi, jejichž výnosy se financují veřejné statky,
- kombinace zdanění zboží, které nakupují spotřebitelé s vyššími příjmy, a dotování zboží, které nakupují především vrstvy s nižšími příjmy.

Při volbě nástrojů je důležité zvážit výsledné absolutní ztráty způsobené zásahem do individuální volby spotřebitele nebo výrobce.

3. Stabilizační funkce

Stabilizační funkce poskytuje dostačující množství finančních prostředků na sociální účely, vyčleňuje finanční prostředky na hospodářský rozvoj a zajišťuje měnovou stabilitu ve státě.

Je potřebné i politické působení, aby ekonomika mohla dosahovat cílů, jako je vysoké zaměstnanost a rozumná míra stability cenové hladiny. Celková úroveň nezaměstnanosti a cen v ekonomice závisí na úrovni agregátní poptávky vzhledem k potenciálnímu produktu.

Obecné nástroje stabilizační politiky jsou:

- měnové nástroje,
- fiskální nástroje,
- vzájemné působení obou politik.

4. Kontrolní funkce

Tato funkce umožňuje státu dohlížet na ekonomické subjekty, které čerpají finanční prostředky přímo ze státního rozpočtu.

1.2.3 Faktory ovlivňující státní rozpočet

Státní rozpočty jednotlivých zemí jsou odlišné. Liší se druhem a velikostí jednotlivých položek a může za to řada faktorů. Hlavní faktory jsou:

⁶ PILNÝ, Jaroslav. *Veřejné finance*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007, s. 48

- úroveň a vývoj cen – s růstem cen rostou i příjmy do státního rozpočtu v podobě rostoucích příjmů státu z daní,
- daňová politika státu,
- ekonomický vývoj země,
- výše vlastních nákladů podniků,
- koncepce dotační politiky státu,
- koncepce sociální politiky státu,
- podíl veřejného sektoru v rámci národního hospodářství,
- úroveň vědecko-technického pokroku,
- demografické složení obyvatelstva.

1.2.4 Rozpočtové zásady

V průběhu sestavování a využívání rozpočtů je nutné dodržovat obecně platné zásady.⁷

- **Zásada úplnosti rozpočtu**

Státní rozpočet musí obsahovat veškeré finanční operace vlády a centrálních institucí. Rozpočet musí obsahovat veškeré příjmy a výdaje. Rozpočet se tvoří tzv. brutto způsobem, kdy se v rozpočtu zobrazují příjmy neočištěné o související výdaje.

- **Zásada každoročního sestavování a schvalování rozpočtu**

Rozpočet je vždy sestavován na příslušný rozpočtový rok. V ČR je rozpočtové období shodné s kalendářním rokem. Výhodou jednorozhodného období je přehled o struktuře příjmů a výdajů státu. Nevýhodou je, že rozpočtové období je příliš krátké pro financování dlouhodobých projektů. Řešením by mohla být provázanost rozpočtu s víceletými prognózami nebo využití tzv. klouzavého principu, kdy rozpočet obsahuje jak peněžní operace běžného roku, tak i operace roku předchozího a předpokládané výdaje roku následujícího.

- **Zásada reálnosti a pravdivosti rozpočtu**

Příjmy a výdaje by měly odpovídat konkrétním potřebám příslušného rozpočtu v daném roce. Tato zásada je založena na schopnosti co nejpřesněji odhadnout velikost příjmů a výdajů rozpočtu. Reálně sestavený rozpočet umožňuje jeho plnění bez větších odchylek. Zásada má

⁷ HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. Praha: ASPI, 2007, s. 181.

zabránit nutnosti různých rozpočtových přesunů a úhradám potřeb, které nejsou v rozpočtu zajištěné.

- **Zásada jednotnosti rozpočtu**

Všechny veřejné rozpočty musí být sestavovány jednotným způsobem. Příjmy a výdaje rozpočtu se třídí podle tzv. rozpočtové skladby. Rozpočtová skladba je systematickým, jednotným a přehledným tříděním finančních operací. Má za úkol zabezpečit jednotnost a přehlednost rozpočtů, zajistit potřebné analytické informace o vývoji příjmů a výdajů, agregaci příjmů a výdajů, analýzu hospodaření a krytí schodku rozpočtu.

- **Zásada dlouhodobé vyrovnanosti rozpočtu**

Výdaje státního rozpočtu mají být podle této zásady sestavovány tak, aby se rovnaly příjmům. Postupem času se ale od této zásady pomalu upouštělo a začalo se krátkodobě využívat přebytkového a zejména deficitního financování. Rozpočet tedy nemusí být vždy vyrovnaný, uznává se tzv. cyklicky vyrovnaný rozpočet.

- **Zásada efektivnosti a hospodárnosti**

Při použití rozpočtových prostředků se sleduje účelovost vynaložených výdajů. Prostředky jsou často účelově určeny, proto je třeba dbát na jejich vynakládání, které musí být v souladu se záměrem poskytnutí.

- **Zásada publicity rozpočtu**

Tato zásada je také nazývána jako zásada zveřejnění nebo zásada veřejnosti. Každý rozpočet musí být veřejně projednáván. O rozpočtu se rozhoduje nepřímo veřejnou volbou.

1.3 Rozpočtový proces

Proces sestavování rozpočtu je soubor rozhodnutí různých subjektů týkajících se veřejných výdajů a veřejných příjmů. Tento proces je dán zákonem a trvá více než 2 roky. Při tvorbě a schvalování rozpočtu je nutné zachovat daný postup. Proces tvorby státního rozpočtu je rozdělen do 4 etap, které se musí ze zákona dodržovat. Mezi etapy patří:^{8,9}

- sestavení návrhu rozpočtu,
- projednávání a schvalování rozpočtu,
- realizace rozpočtu,

⁸ HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. Praha: ASPI, 2007, s. 188.

⁹ PILNÝ, Jaroslav. *Veřejné finance*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007, s. 53.

- kontrola rozpočtu.

1. Sestavení návrhu rozpočtu

Sestavením rozpočtu je pověřeno ministerstvo financí, které vychází z podkladů odvětvových ministerstev, ústředních úřadů a jiných složek, jež jsou vázány na státní rozpočet a také na základě výsledků plnění rozpočtu v minulém roce. Návrh má pouze obecnou podobu.

U příjmů jsou nejdůležitější hlavní zdroje, jako jsou výnosy daní, poplatků a cel. U výdajů se posuzuje jejich potřebnost. Po sestavení návrhu začne diskuse mezi jednotlivými ministerstvy a ministerstvem financí o velikosti jednotlivých kapitol. O rozpočtu vláda rozhoduje hlasováním a vniká tzv. vládní návrh zákona o státním rozpočtu. Vládní návrh zákona o státním rozpočtu je předán Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.¹⁰

2. Projednání a schvalování rozpočtu

Vládní návrh zákona o státním rozpočtu se projednává na veřejné schůzi poslanecké sněmovny. Senát do rozpočtového procesu nezasahuje. Návrh státního rozpočtu je projednáván v rozpočtovém výboru. Proces schvalování rozpočtu má zpravidla 3 etapy schvalování – tzv. čtení. Do začátku příslušného rozpočtového období musí být ukončen schvalovací proces, jinak se hospodaří podle tzv. rozpočtového provizoria.

V prvním čtení se schvalují základní údaje o rozpočtu, které nelze později měnit. Nicméně poslanci mohou doporučit změny ve státním rozpočtu, lhůta na realizace změn je nejvíce 30 dnů. Jedná se o výši příjmů a výdajů, saldo rozpočtu a způsob jeho vyrovnání, vztahy k rozpočtům krajů a obcí, rozsah zmocnění výkonných orgánů.

V druhém čtení by mělo dojít ke schválení rozpočtu. V souladu s Jednacím řádem poslanecké sněmovny nejdříve vystoupí na zasedání ministr financí s podrobným výkladem (expozé). Expozé obsahuje hlavní principy, na kterých byl návrh státního rozpočtu zpracován. Patří sem zhodnocení makroekonomického vývoje ČR, míra inflace, tempo růstu HDP, stav celoroční míry nezaměstnanosti, stanovení rozpočtových priorit, snižování deficitu rozpočtu, sociální otázky, plnění maastrichtských dohod a odstraňování ekologických škod. Po výkladu ministra financí následuje vystoupení předsedy rozpočtového výboru, vystoupení jednotlivých poslanců a nakonec hlasování o přijetí rozpočtu.

¹⁰ ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 27. června 2000 o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). In: Sbirka zákonů České republiky. 2000, částka 65, s. 3104-3128. Dostupný také z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49515&nr=218~2F2000&rpp=15#local-content>. ISSN 1211-1244.

Ve třetím čtení lze navrhnout jen opravu legislativně technických, tiskových nebo gramatických chyb. Na konci třetího čtení sněmovna hlasuje o pozměněných návrzích. O přijetí rozhoduje prostá většina poslanců. Schválený návrh podepisuje prezident, který má právo veta.

3. Realizace rozpočtu

Za realizaci rozpočtu zodpovídají určité státní instituce, kterým byly finanční prostředky svěřeny. Změny v plnění státního rozpočtu jsou analyzovány. Důležité úpravy jsou schvalovány poslanci, vláda je však zmocněna provádět drobné dílčí úpravy.

4. Kontrola plnění rozpočtu

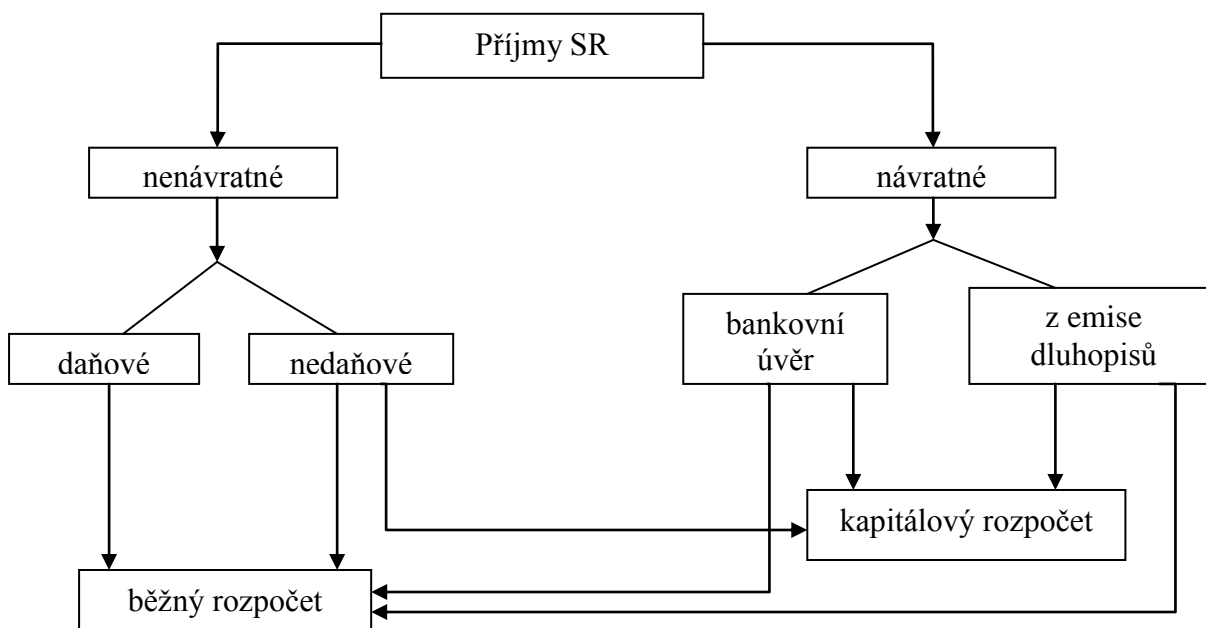
Vláda musí předkládat poslanecké sněmovně zprávu o plnění státního rozpočtu. Pololetní zpráva obsahuje hodnocení vývoje ekonomiky a plnění státního rozpočtu, hodnocení plnění rozpočtů územních samosprávných celků, vývoj státních finančních aktiv, stav státních záruk a vývoj státního dluhu a podrobnou analýzu jednotlivých složek státního rozpočtu a výhled plnění do konce roku. Po skončení rozpočtového období je sestavena závěrečná bilance skutečného plnění státního rozpočtu neboli státní závěrečný účet. Státní závěrečný účet zahrnuje údaje o výsledcích rozpočtového hospodaření za uplynulý rok.

2 STRUKTURA PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU

Ve druhé kapitole se zabýváme příjmy a výdaji státního rozpočtu. Příjmy a výdaje státního rozpočtu jsou členěny do dílčích kapitol státního rozpočtu. Kapitoly určují okruh působnosti a odpovědnosti ústředních orgánů státní správy a organizačních složek státu. Rozpočet ČR má v současnosti 42 kapitol.

2.1 Příjmy státního rozpočtu

Příjmy státního rozpočtu se dělí na daňové, nedaňové a kapitálové. Nejvýznamnější jsou běžné příjmy, které slouží především k financování běžných výdajů. Běžné příjmy mají charakter pravidelně se opakujících příjmů. Příjmy státního rozpočtu jsou zhruba z poloviny tvořeny daněmi, přibližně z jedné třetiny pojistným na sociální zabezpečení, zbytek je tvořen různými poplatky, výnosy spojenými s majetkem státu a prostředky poskytnutými z rozpočtu EU.¹¹ Souhrnný přehled o struktuře příjmů podává následující obrázek č. 1.

Obrázek č. 1: Příjmy státního rozpočtu¹²

¹¹ Ministerstvo financí - Sekce veřejné rozpočty. Státní rozpočet 2015 v kostce. [online]. 2015, [cit. 2015-12-17]. Dostupný z WWW: <<https://www.businessinfo.cz/app/content/files/dokumenty/Statni-rozpocet-2015-v-kostce.pdf>>.

¹² PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 135.

2.1.1 Daňové příjmy

Daň je povinná, nenávratná, neekvivalentní a neúčelová platba do rozpočtu. Daňové příjmy tvoří největší část státního rozpočtu.¹³

Jedním příjmem je daň z příjmů. Jsou zdaněny všechny druhy příjmů, kromě příjmů vyňatých zákonem (peněžní a nepeněžní plnění). Jedná se o individuální daň z příjmu nebo o výnos či podíl na zisku firmy.

Další daňový příjem je z nepřímé spotřební daně. Do této skupiny patří specifická spotřební daň a daň z přidané hodnoty. Nepřímé spotřební daně jsou jedny z nejstabilnějších příjmů celé rozpočtové soustavy. Předmětem těchto daní je spotřeba v tuzemsku. Plátcem daně jsou fyzické a právnické osoby, které statek poskytly. Poplatník je konečný spotřebitel. Daň z přidané hodnoty je považována za univerzální spotřební daň. Předmětem této daně je:

- dodání zboží za úplatu osobou povinnou k dani v rámci uskutečňování ekonomické činnosti,
- poskytnutí služby za úplatu osobou povinnou k dani,
- pořízení zboží z jiného členského státu,
- pořízení nového dopravního prostředku u jiného členského státu,
- dovoz zboží s místem plnění v tuzemsku.¹⁴

Zdanitelné plnění je předmětem daně a není od daně osvobozeno.

Mezi specifické spotřební daně řadíme:

- daň z minerálních olejů – automobilové benzíny, motorová nafta;
- daň z lihu – diferencovaná podle množství etanolu v předmětu daně;
- daň z piva – diferencovaná podle velikostních skupin pivovarů;
- daň z vína a meziproductů – diferencovaná podle druhu vína a meziproductů;
- daň z tabákových výrobků;

¹³ HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. Praha: ASPI, 2007, s. 119.

¹⁴ ČESKO. Zákon č. 235 ze dne 1. dubna 2004 o dani z přidané hodnoty. In: Sbírnka zákonů České republiky. 2004, částka 78, s. 4946-5010. Dostupný také z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=57849&nr=235~2F2004&rpp=15#local-content>. ISSN 1211-1244.

- daň ze zemního plynu a určitých dalších plynů – osvobození u plynu používaného pro vytápění v domácnostech;
- daň z pevných paliv – černé a hnědé uhlí, koks a další výrobky určené k prodeji nebo pro výrobu tepla;
- daň z elektřiny – předmětem je spotřeba elektřiny.¹⁵

Zdaňovací období je kalendářní měsíc. Sazba daně je u specifických spotřebních daní stanovena pevnou sazbou v korunách na základ daně v naturálních jednotkách.

Dalším příjmem jsou majetkové daně, mezi které patří daň dědická, darovací a daň z převodu nemovitosti. Výnos těchto daní představuje pouze malé procento daňových příjmů. Jsou zde rozdíly v daňovém zatížení – nejbližší příbuzní jsou od placení v určitých případech osvobození. Tyto daně jsou placeny jednorázově.

Do státního rozpočtu také plynou výnosy cel, celních poplatků a dovozní či vývozní daně. Jsou to jednorázově placené daně a vybírají se z hodnoty zboží při přechodu státní hranice. Cla jsou uvalovaná jen na některé druhy zboží a mají charakter nepřímé specifické spotřební daně. Jejich výše je určována celním sazebníkem. Na všechno zboží, které přechází státní hranice je uvalována dovozní či vývozní daň. Od cel se postupně upouští, protože brání mezinárodnímu obchodu a mezinárodní ekonomické spolupráci.

2.1.2 Nedaňové příjmy

Nedaňové příjmy mají zpravidla charakter pravidelně se opakujících příjmů, ale patří sem i příjmy neopakovatelné. Do této kategorie příjmů spadají příjmy z pronájmu státního majetku, příjmy z užitelských poplatků, přijaté sankční platby, přijaté úroky, správní a soudní poplatky, úhrady spojené s realizací státních záruk, splátky návratných finančních výpomocí a odvody od ČNB.

2.1.3 Kapitálové příjmy

Kapitálové příjmy nejsou pravidelně se opakující příjmy, jsou spíše jednorázové. Do těchto příjmů se řadí příjmy z prodeje státního majetku, příjmy z finančního investování, výnosy z majetkových účastí státu a další.

Pokud jsou na centrální úrovni vytvářeny i státní mimorozpočtové fondy, můžeme mezi příjmy řadit také dotace.

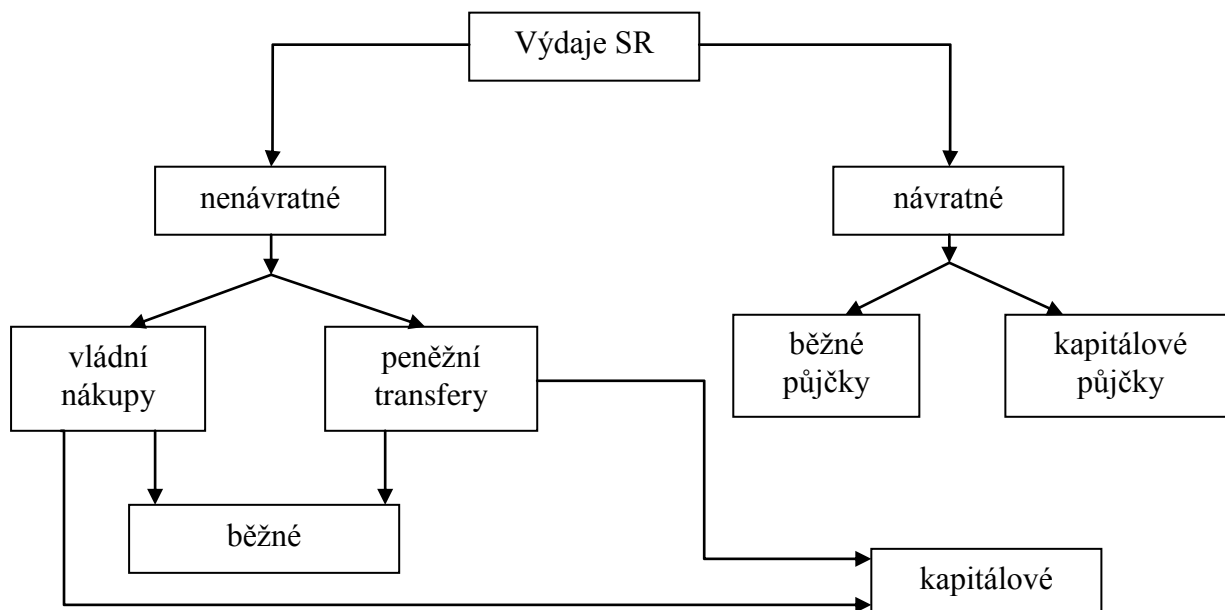
¹⁵ PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance: teorie a praxe v ČR. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 357.

Státní rozpočet kromě nenávratných příjmů využívá i příjmů návratných. Těmi jsou příjmy z emise státních dluhopisů a půjčky.¹⁶

2.2 Výdaje státního rozpočtu

Ve většině zemí výdaje rostou a často i rychlejším tempem, než roste hrubý domácí produkt. Postupně klesá podíl výdajů na vládní nákupy zboží a služeb, protože se přesouvá odpovědnost za zajišťování a financování alokačních potřeb na územní samosprávu. To ale snižuje prostor k bezprostřednímu ovlivňování agregátní poptávky prostřednictvím vládních nákupů zboží a služeb. Na druhé straně podíl redistribučních výdajů roste, především mandatorních transferových plateb obyvatelstvu. Zvyšuje se také tempo růstu sociálních výdajů, zejména kvůli růstu nezaměstnanosti, podpor v nezaměstnanosti, stárnutí obyvatelstva a stále většímu podílu obyvatelstva pobírajícího starobní důchody.

Výdaje státního rozpočtu tedy představují zejména výdaje na výplatu starobních důchodů, a to skoro jednu třetinu výdajů, ostatní sociální dávky, platby státních zaměstnanců, transfery do místních a krajských rozpočtů, různé dotace, výdaje na investice, výdaje na obsluhu státního dluhu a odvody do rozpočtu EU.¹⁷ Výdaje státního rozpočtu se nejčastěji rozdělují na běžné a kapitálové. Celou strukturu výdajů zobrazuje následující obrázek č. 2.

Obrázek č. 2: Výdaje státního rozpočtu¹⁸

¹⁶ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 132.

¹⁷ Ministerstvo financí - Sekce veřejné rozpočty. Státní rozpočet 2015 v kostce. [online]. 2015, [cit. 2015-12-17]. Dostupný z WWW: <<https://www.businessinfo.cz/app/content/files/dokumenty/Statni-rozpocet-2015-v-kostce.pdf>>.

¹⁸ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 128.

Státní rozpočet vydává peněžní prostředky na:

- vládní nákupy – nákup zboží a služeb zabezpečující potřeby organizací ve veřejném sektoru, nákup veřejných statků státem, nákup investic do veřejného sektoru prostřednictvím veřejné zakázky,
- financování běžných a kapitálových potřeb veřejnoprávních neziskových organizací zřízených státem,
- peněžní transfery obyvatelstvu,
- dotace potřebné na výrobu některých tržních statků s regulovanými cenami,
- poskytování dotací kryjící ztráty státních podniků,
- dotace na pomoc zamezení vlivu a řešení dopadu negativních externalit – především se týká ekologie,
- dotace do rozpočtů obcí a krajů a do mimorozpočtových peněžních fondů.¹⁹

2.2.1 Výdaje běžné a kapitálové

Výdaje státního rozpočtu mají charakter běžných výdajů nebo kapitálových výdajů, určených na pořízení investic do veřejného sektoru.

Běžné výdaje

Běžné výdaje mají povahu provozních, neinvestičních výdajů a objemově převyšují výdaje kapitálové. Přestože se běžné výdaje každoročně opakují v nestejně výši, mají setrvačný charakter. V jejich rámci lze rozlišit výdaje obligatorní a ostatní. Obligatorní výdaje tvoří výdaje mandatorní a quasi mandatorní.

Povinnost vyplácet quasi mandatorní výdaje není stanovena zákonem, přesto se stát nemůže zříci jejich plnění. Spadá sem především vyplácení mzdy pracovníkům státních institucí.

Mandatorní výdaje stanovuje zákon jako výdaje, které musí stát vydat na základě dodržení příslušných zákonů. Stát je musí vydat bez ohledu na výši svých příjmů. Změny v jejich výši lze obtížně dosáhnout, protože by bylo nutné změnit řadu zákonných norem. V České republice mandatorní výdaje stále rostou. Jejich růst je rychlejší než růst celkových výdajů rozpočtu. Růst těchto výdajů je rychlejší než růst příjmů státního rozpočtu a odsouvají se tak ostatní výdajové položky.

¹⁹ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 127

Mandatorní výdaje se dělí na veřejnou spotřebu státu a veřejnou spotřebu obyvatelstva.

Veřejná spotřeba obyvatelstva zahrnuje:

- výdaje dávkové povahy,
- výdaje na produkci veřejných statků obyvatelstvu,
- výdaje na politiku zaměstnanosti.

Veřejná spotřeba státu zahrnuje výdaje na:

- obranu a bezpečnost,
- justici, vězeňství a státní zastupitelství,
- veřejnou správu,
- požární a civilní ochranu,
- výstavbu a údržbu silnic.

Kapitálové výdaje

Kapitálové výdaje mají investiční charakter. Jedná se o výdaje na pořízení dlouhodobého či krátkodobého majetku, nákup akcií a majetkových podílů, výdaje na pozemky, investiční transfery podnikatelským subjektům, příspěvkovým organizacím, veřejným rozpočtům územní úrovně a ostatní kapitálové výdaje.²⁰

2.2.2 Dotace

Dotace ze státního rozpočtu mají nenávratnou povahu, jedná se o dotace běžné a kapitálové. Současně mohou mít charakter účelových či neúčelových dotací. Největší výdaje ve formě dotací jdou do rozpočtů územní samosprávy.

Neúčelové dotace

U neúčelových dotací není přímo určen účel použití. Orgán územní samosprávy rozhodne, na co finanční prostředky použije. Tyto dotace posilují pravomoc a odpovědnost orgánů územní samosprávy. Hrozí zde ale nebezpečí, že v budoucnu budou muset být vynaloženy mnohem vyšší náklady na financování zanedbaných služeb. Podle charakteru lze rozlišit mandatorní a diskreční neúčelové dotace. Mandatorní dotace mohou mít podobu všeobecných nebo blokovaných dotací. Blokované dotace jsou přidělovány na financování určitého druhu potřeb, ale na rozdíl od účelové dotace nepodléhá její využití příjemcem kontrole. Blokované

²⁰ Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2015 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2014/statni-rozpocet>>

dotace jsou tedy vhodné jako náhrada účelových dotací k financování národních standardů preferovaných veřejných statků. Neúčelové dotace jsou poskytovány podle souboru ukazatelů. V zemích Evropské unie to je demografický ukazatel, počet obydlí, rozloha, průměrná výška budov, délka silniční sítě, průměrný příjem obyvatel a zadluženost místních orgánů.

Účelové dotace

U těchto dotací je jasně určeno, na co mají být použity, nejčastěji na financování preferovaných veřejných statků. Rozlišujeme mandatorní a diskreční dotace. Mandatorní dotace jsou právně vynutitelným závazkem poskytovatele, legislativa určuje podmínky jejich poskytování. Diskreční dotace nejsou nárokové, mají obvykle limitovaný horizont a je to například řešení následků přírodních katastrof.

Mandatorní účelové dotace mohou být podmíněny finanční spoluúčastí příjemce, poskytovány v paušální fixní částce, s otevřeným koncem neboli neomezené, a s uzavřeným koncem neboli omezené. Tyto druhy dotací je možné kombinovat.

Dále dotace můžeme dělit na dotace se spoluúčastí a bez spoluúčasti. Dotace se spoluúčastí bývají většinou mandatorní, mohou motivovat příjemce k vyšší aktivitě získat příjmy pro financování. Chudší regiony ale nemusí mít dostatek prostředků na spoluúčast a může docházet k prohlubování disparit mezi regiony. U dotací bez spoluúčasti se však vyskytuje riziko neefektivnosti chování příjemce – snaha o zvyšování výdajů, které doplácí jiný subjekt.

Účelové dotace mají tedy specifický účel, není však zaručeno, že pouze nenahradí vlastní příjmy příjemce, které by byly v případě neposkytnutí dotace vynaloženy na daný specifický účel.

Problémem je najít vhodná kritéria pro poskytování dotací ze státního rozpočtu. Pro spravedlivé posouzení výše běžných účelových dotací se využívají dopředu vybrané ukazatele alokace.²¹

²¹ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 131

3 ANALÝZA PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ STATNÍHO ROZPOČTU ČR VE VYBRANÝCH LETECH

V této kapitole si přiblížíme příjmy a výdaje státního rozpočtu od roku 2010. Nejprve si ukážeme vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu a zjistíme, s jakými saldy rozpočtu se potýká Česká republika. Příjmy a výdaje budou také znázorněny pomocí obrázků a tabulek. Dále se budeme zabývat strukturou příjmů a výdajů v druhovém a kapitolním členění, kde je podrobněji rozebereme.

3.1 Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu

První tabulka znázorňuje vývoj příjmů státního rozpočtu České republiky po měsících od roku 2010 do roku 2015. V tabulce č. 2 jsou obsaženy výdaje státního rozpočtu. Obrázek číslo 3 graficky znázorňuje výši celkových příjmů a výdajů státního rozpočtu v letech 2010 až 2015. Příjmy i výdaje postupem času rostou. Tento růst je způsoben růstem ekonomiky.

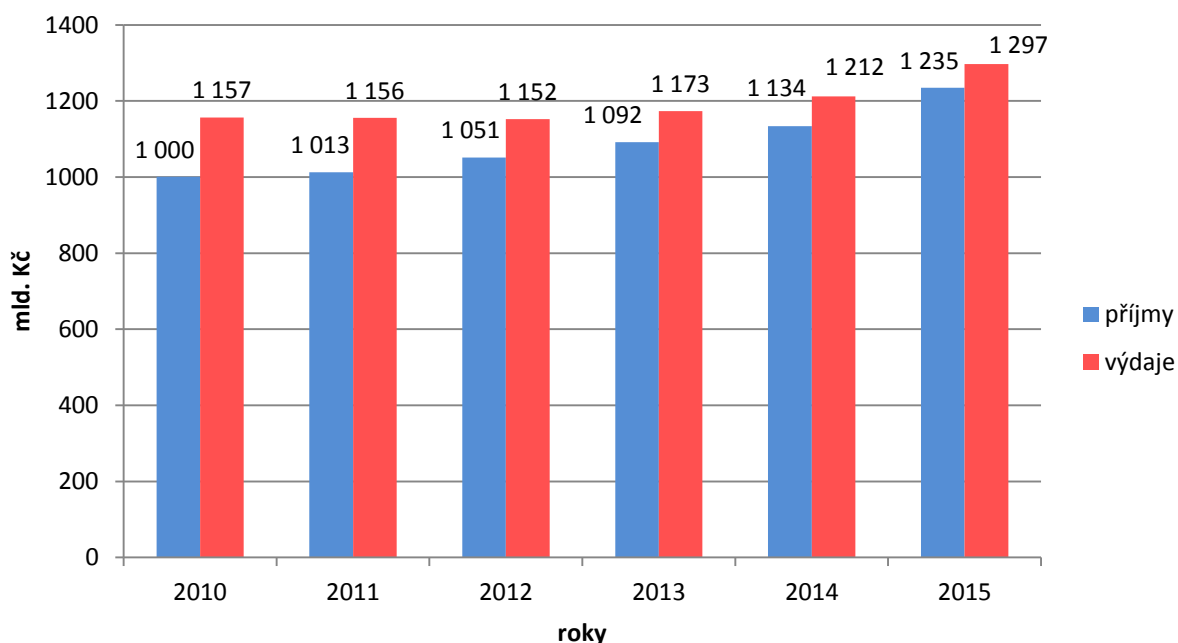
Tabulka č. 1: Vývoj příjmů státního rozpočtu v letech 2010 až 2015 (v mld. Kč)²²

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
leden	97,61	92,57	100,19	125,02	129,00	111,02
únor	161,96	157,70	167,47	196,61	231,62	205,39
březen	249,17	253,37	258,45	292,87	324,24	314,46
duben	321,52	325,97	336,35	373,24	408,21	400,04
květen	385,93	398,95	399,57	441,89	476,27	482,81
červen	507,94	507,64	504,64	549,91	589,06	640,80
červenec	586,57	591,06	597,43	629,88	670,26	731,50
srpen	658,62	654,84	665,12	703,49	739,30	816,32
září	745,95	741,87	757,14	806,42	826,38	908,54
říjen	834,51	836,64	887,64	889,93	910,80	997,17
listopad	897,92	906,46	906,46	965,48	1003,79	199,64
prosinec	1000,38	1012,76	1051,39	1091,86	1133,82	1234,52

²² Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2013/statni-rozpocet/>>

Tabulka č. 2: Vývoj výdajů státního rozpočtu v letech 2010 až 2015 (v mld. Kč)²³

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
leden	84,52	81,96	79,20	82,60	83,95	82,43
únor	172,56	180,52	184,02	191,03	181,55	182,77
březen	294,11	278,57	281,13	278,90	280,65	294,55
duben	399,75	393,47	381,10	389,78	381,63	400,41
květen	481,28	480,41	478,58	481,67	485,79	509,94
červen	583,60	570,49	576,36	581,52	587,60	618,15
červenec	655,58	652,11	649,12	657,45	665,77	705,80
srpen	737,29	742,12	732,14	739,70	754,06	797,35
září	845,51	847,00	828,56	844,66	860,77	911,31
říjen	931,24	930,12	938,94	937,65	957,25	1026,29
listopad	1038,67	1032,39	1032,39	1044,84	1072,64	1129,14
prosinec	1156,79	1155,53	1152,39	1173,13	1211,60	1297,32

Obrázek č. 3: Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu České republiky²⁴

V již zmiňovaném období, v letech 2010 až 2015, příjmy státního rozpočtu rostly téměř pravidelným tempem. Největší rozdíl je mezi léty 2014 a 2015, kdy příjmy rozpočtu vzrostly o 101 mld. Kč. Na tomto meziročním růstu celkových příjmů se podílely hlavně daňové

²³ Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2013/statni-rozpocet/>>

²⁴ Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2015//>>

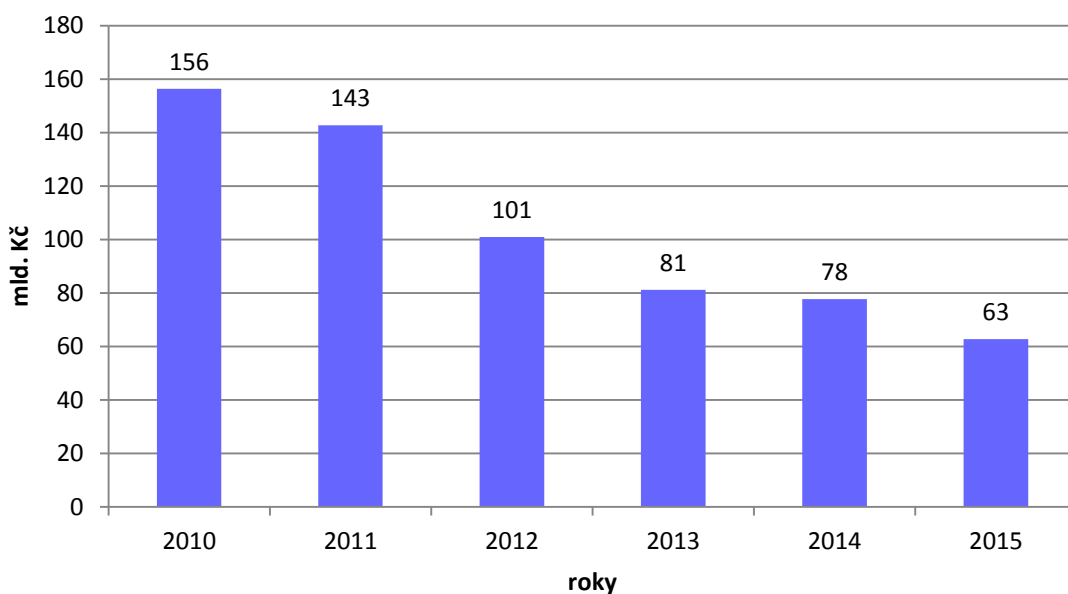
příjmy včetně inkasa pojistného a sociálního zabezpečení, které jsou vyšší o 48,7 miliard Kč, což je o 5,1 %. Razantně se také zvýšily EU příjmy, a to o 48,5 miliard Kč.²⁵

Na velikost příjmů mají největší vliv daňové příjmy. Z nich největší část tvoří povinné pojistné, daně ze zboží a služeb v tuzemsku (především daň z přidané hodnoty) a daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů.²⁶

Výdaje, stejně jako příjmy, mají rostoucí tendenci, ale od roku 2010 do roku 2012 mírně klesaly. Od roku 2013 začaly opět růst. Každoročně je největší objem prostředků vynakládán na běžné výdaje, a to především na neinvestiční transfery obyvatelstvu (hlavně sociální dávky).

S příjmy a výdaji souvisí saldo rozpočtu. Saldo vyjadřuje rozdíl mezi očekávanými příjmy a výdaji. Když je saldo kladné, dochází k přebytku rozpočtu. Záporné saldo je označováno jako schodek nebo deficit.

Ve sledovaném období se potýkáme se schodky rozpočtu. Schodky rozpočtu v letech 2010 až 2015 jsou zobrazeny v obrázku č. 4.

Obrázek č. 4: Schodky státního rozpočtu²⁷

²⁵ Ministerstvo financí České republiky [online]. 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/schodek-statniho-rozpocetu-za-rok-2015-je-23541>>

²⁶ Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2013/statni-rozpocet/>>

²⁷ Ministerstvo financí České republiky [online]. 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/schodek-statniho-rozpocetu-za-rok-2015-je-23541>>

Z obrázku č. 4 vyčteme, že schodek státního rozpočtu má od roku 2010 do roku 2015 klesající tendenci. Nejvyšší schodek byl v roce 2010, a to 156 mld. Kč. Schodek se ale podařilo snížit z roku 2009, kdy činil přes 192 mld. Kč. Schodek státního rozpočtu za rok 2011 je oproti roku předchozímu o 13,6 mld. Kč menší. Na výši schodku mělo negativní vliv několik mimorozpočtových aktivit. Šlo o zrušení 50% zdanění státních příspěvků u stavebního spoření Ústavním soudem, o mimořádný odvod do rozpočtu EU a o pozastavení proplácení plateb z EU. Nebýt těchto vlivů, schodek daný rozpočtem by byl dodržen.²⁸ Výsledek schodku za rok 2012 je oproti roku předchozímu lepší o 41,8 mld. Kč. Schodek rozpočtu na konci roku 2014 činil 77,8 mld. Kč, což je oproti roku 2013 výsledek lepší o 3,5 mld. Kč a je o 34 mld. nižší, než plánovaný. Na lepším než plánovaném schodku se u příjmů podílelo inkaso DPH a daň z příjmu právnických osob (DPPO). Úspora na straně výdajů byla u neinvestičních nákupů a souvisejících výdajů, u sociálních dávek, případně vázáním výdajů v kapitole Všeobecná pokladní správa.²⁹ Na konci roku 2015 skončilo hospodaření rozpočtu schodkem 62,8 mld. Kč. Výsledek je oproti roku předchozímu lepší o 15 mld. Kč a oproti plánovanému schodku o 37 mld. Kč. K tomuto pozitivnímu výsledku vedlo překročení rozpočtu příjmů, nejvíce inkaso DPPO, DPH, pojistné na sociálním zabezpečení, spotřební daně z tabákových výrobků a spotřební daně z minerálních olejů. Na straně výdajů došlo k úspoře především u neinvestičních výdajů.³⁰ Plánovaný schodek na příští rok má výši 70 mld. Kč, na rok 2017 60 mld. Kč a na rok 2018 50 mld. Kč.³¹

3.2 Druhé členění příjmů a výdajů státního rozpočtu

V této podkapitole se zaměříme na analýzu příjmů a výdajů státního rozpočtu České republiky. Druhé členění rozlišuje příjmy, výdaje a financování.

Z hlediska druhového se příjmy a výdaje třídí podle příjmových a výdajových druhů. Výdaje se člení na výdaje na nákupy a transfery. Výdaje na nákupy jsou výdaje na pořízení hodnot a náhrady.³² Výdaje se rozdělují na běžné a kapitálové a příjmy se dělí na daňové, nedaňové,

²⁸ Ministerstvo financí České republiky [online]. 2012 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2012/2012-01-30-tiskova-zprava-5147-5147>>

²⁹ Ministerstvo financí České republiky [online]. 2015 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2015/pokladni-plneni-statniho-rozpocetu-cr-20131>>

³⁰ Ministerstvo financí České republiky [online]. 2016 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/schodek-statniho-rozpocetu-za-rok-2015-je-23541>>

³¹ Česká televize [online]. 2015 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1520124-babis-planuje-schodek-pristi-rok-o-tretinu-nizsi-za-tri-roky-o-polovinu>>

³² ČESKO. Vyhláška Ministerstva financí č. 323 ze dne 2. července 2002 o rozpočtové skladbě. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2002, částka 118, s. 6909-6966. Dostupná také z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=53670&nr=323~2F2002&rpp=15#local-content>. ISSN 1211-1244.

kapitálové a přijaté transfery. Do financování patří například krátkodobé i dlouhodobé vydané dluhopisy, uhrazené splátky krátkodobých vydaných dluhopisů, krátkodobé přijaté půjčené prostředky, uhrazené splátky krátkodobých přijatých půjčených prostředků, krátkodobé aktivní financování z jaderného a důchodového účtu – příjmy i výdaje, nerealizované kurzové rozdíly pohybů na devizových účtech a nepřevedené částky vyrovnávající schodek a saldo státní pokladny.³³

3.2.1 Příjmy státního rozpočtu v druhovém členění

Tabulka č. 3 zobrazuje příjmy státního rozpočtu v druhovém členění za období 2010 až 2014.

³³Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2015/statni-rozpocet>>

Tabulka č. 3: Příjmy státního rozpočtu v druhovém členění (v mil. Kč)³⁴

	2010	2011	2012	2013	2014
DAŇOVÉ PŘÍJMY CELKEM	863 859	890 250	912 278	922 404	952 518
Daně a cla za zboží a služby ze zahraničí	1 661	1 727	2	1	2
Daně a poplatky z vybraných činností a služeb	4 125	4 096	6 417	6 550	6 115
Daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů	173 794	172 910	181 778	175 978	187 590
Daně ze zboží a služeb v tuzemsku	318 680	331 109	339 324	356 414	364 262
Majetkové daně	7 678	11 719	11 100	9 078	9 419
Ostatní daňové příjmy	2 086	1 872	2 159	2 195	2 202
Povinné pojistné	355 835	366 817	371 498	372 189	382 928
KAPITÁLOVÉ PŘÍJMY CELKEM	2 719	2 307	2 675	5 890	4 947
Příjmy z prodeje dlouhodobého finančního majetku	995	1 021	1 016	1 039	1 016
Příjmy z prodeje dl. majetku a ostatní kapitálové příjmy	1 723	1 286	1 659	4 850	3 931
NEDAŇOVÉ PŘÍJMY CELKEM	30 012	25 950	32 542	35 537	41 956
Přijaté sankční platby a vratky transferů	3 588	3 303	2 509	7 954	3 189
Přijaté splátky půjčených prostředků	1 525	971	946	1 027	1 906
Příjmy sdílené s nadnárodním orgánem	0	0	1 542	1 460	1 842
Příjmy z prodeje nekapitálového majetku a ostatní nedaň. příjmy	3 434	3 232	3 210	9 039	10 295
Příjmy z vlastní činnosti a odvody přebytků org. s přímým vztahem	21 464	18 444	24 335	16 056	24 725
PŘIJATÉ TRANSFERY CELKEM	103 782	94 248	103 893	128 033	134 405
Investiční přijaté transfery	61 620	49 056	44 052	65 729	62 866
Neinvestiční přijaté transfery	42 161	45 192	59 841	62 304	71 539
PŘÍJMY CELKEM	1 000 371	1 012 755	1 051 387	1 091 863	1 133 826

Z tabulky č. 3 je zřejmé, že podle druhového členění příjmů jsou největším příjmem příjmy daňové, a to ve všech sledovaných letech. Daňové příjmy tvoří přes 80 % veškerých příjmů státního rozpočtu. Na daňových příjmech má každoročně největší zásluhu povinné pojistné, což je především pojistné na důchodovém pojištění od zaměstnavatelů, pojistné

³⁴Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2014/statni-rozpocet>>

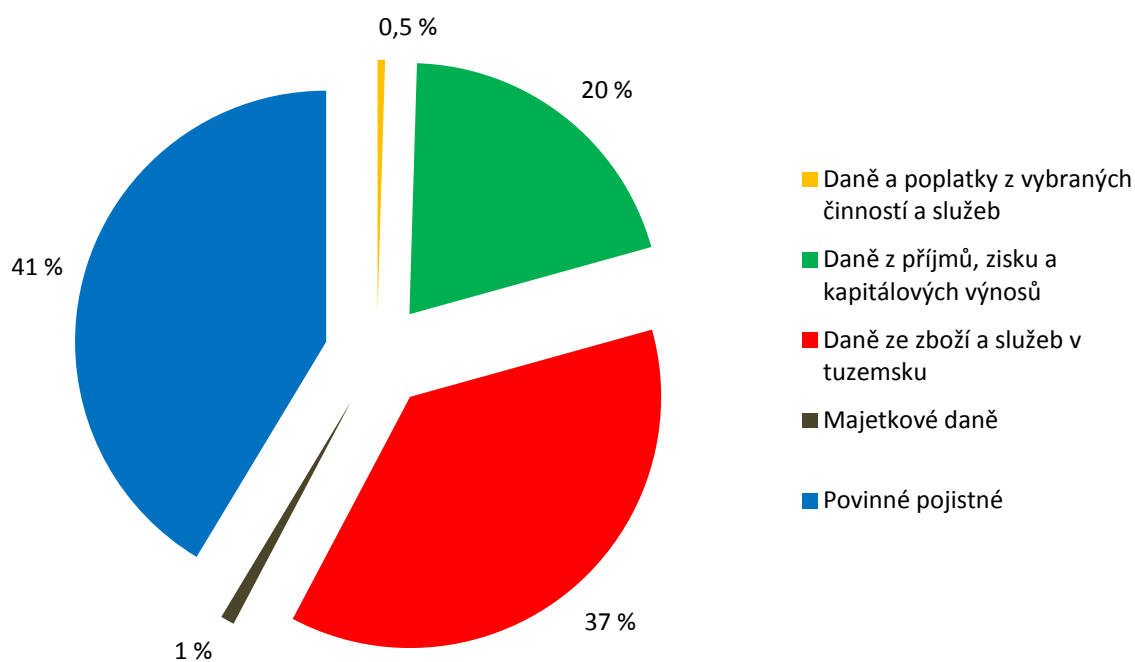
na důchodovém pojištění od zaměstnanců, pojistné na důchodovém pojištění od osob samostatně výdělečně činných, pojistné na nemocenské pojištění od zaměstnavatelů, příspěvky na státní politiku zaměstnanosti od zaměstnavatelů, příspěvky na státní politiku zaměstnanosti od OSVČ a příslušenství pojistného. Povinné pojistné tvoří zhruba 40 % daňových příjmů. Druhým největším daňovým příjmem jsou daně ze zboží a služeb v tuzemsku, které tvoří více jak 35 % daňových příjmů. Do této skupiny příjmů patří DPH, spotřební daň z minerálních olejů, lihu, piva, vína a meziproduktů, tabákových výrobků, daň ze zemního plynu a některých dalších plynů, paliv, elektřiny a odvod z elektřiny ze slunečního záření. Třetím největším daňovým příjmem do státního rozpočtu jsou daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů, které tvoří kolem 20 % daňových příjmů. Patří sem daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků, daň z příjmu fyzických osob ze samostatné výdělečné činnosti, daň z příjmu fyzických osob z kapitálových výnosů a daň z příjmu právnických osob.³⁵

V daňových příjmech vidíme velký skok u daní a cel za zboží a služby ze zahraničí. Tento skok je mezi rokem 2011 a 2012, a to z 1 727 mil. Kč na 2 mil. Kč. Je to způsobeno tím, že v roce 2011 tvořily daně a cla za zboží a služby ze zahraničí 2 položky, a to clo a podíl na clech. Podíl na clech zahrnuje podíl členské země EU na vybraných clech, který je určen k pokrytí nákladů na jejich výběr prováděný ve prospěch rozpočtu EU. Tento podíl na clech představoval 99,9 % z celkových daní a cel za zboží a služby ze zahraničí, zbylá část patřila clům. Od roku 2012 se položka podíl na clech v příjmech tohoto seskupení položek neobjevuje a je zde pouze položka clo, která je od roku 2010 přibližně stejná. S tím souvisí změna nedaňových příjmů sdílených s nadnárodním orgánem. Tyto příjmy se v rozpočtu objevují až od roku 2012 a jedná se o příjmy sdílené s EU konkrétně o položku podíl na clech.³⁶

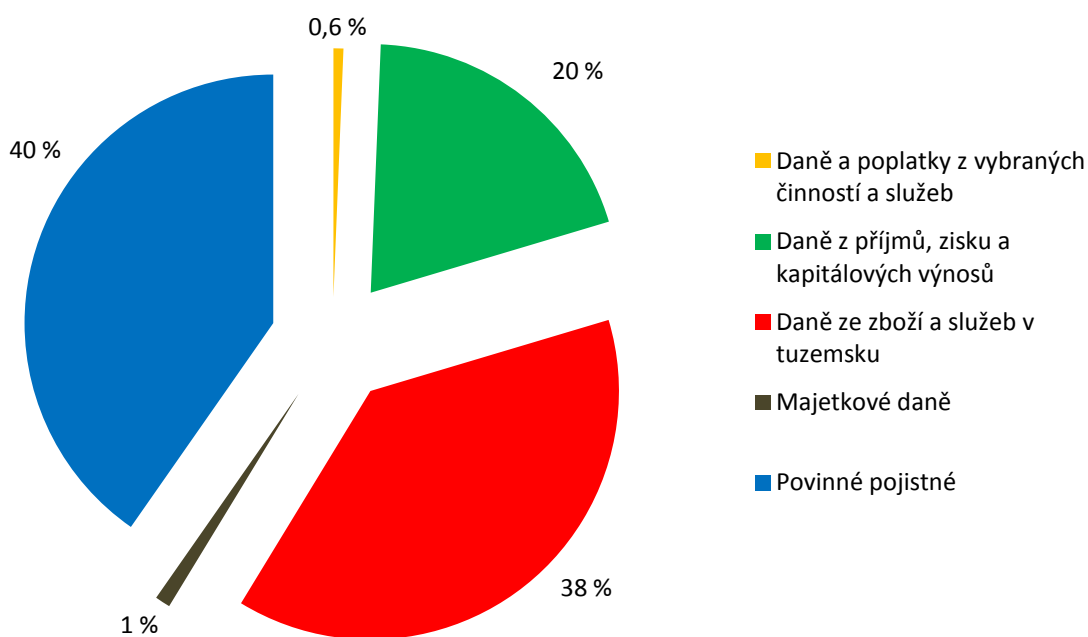
Struktura daňových příjmů je zobrazena v následujícím obrázku č. 5 za rok 2010 a v obrázku č. 6 za rok 2014.

³⁵ Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2014/statni-rozpocet>>

³⁶ Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2012/statni-rozpocet>>

Obrázek č. 5: Daňové příjmy státního rozpočtu za rok 2010³⁷

Obrázek č. 6: Daňové příjmy státního rozpočtu za rok 2014³⁸

³⁷ Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2010/statni-rozpocet>>

³⁸ Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2014/statni-rozpocet>>

Z obrázku č. 5 a obrázku č. 6 vyčteme, že složení daňových příjmů se od roku 2010 do roku 2014 téměř nezměnilo.

Na příjmech státního rozpočtu se podílejí také přijaté transfery, a to jak investiční tak neinvestiční. Do neinvestičních transferů spadají neinvestiční převody z Národního fondu, neinvestiční přijaté transfery ze zvláštních fondů ústřední úrovně, neinvestiční přijaté transfery ze státních fondů, neinvestiční přijaté transfery od EU a od cizích států a převody z rozpočtových účtů. Do transferů investičních řadíme investiční převody z Národního fondu, investiční přijaté transfery ze státních fondů a investiční transfery přijaté od EU a cizích států. Dále nedaňové příjmy, z nichž největší část tvoří příjmy z vlastní činnosti a odvody přebytků organizací s přímým vztahem. Nejmenší část příjmů státního rozpočtu tvoří kapitálové příjmy, které představují pouze 2-5 % všech příjmů.

Všechny příjmy se postupem času úměrně zvyšují, ve sledovaném období nejsou žádné výrazné výkyvy.

3.2.2 Výdaje státního rozpočtu v druhovém členění

V tabulce č. 4 si ukážeme druhové členění výdajů za období 2010 až 2014 a poté tyto údaje použijeme pro analýzu výdajů státního rozpočtu.

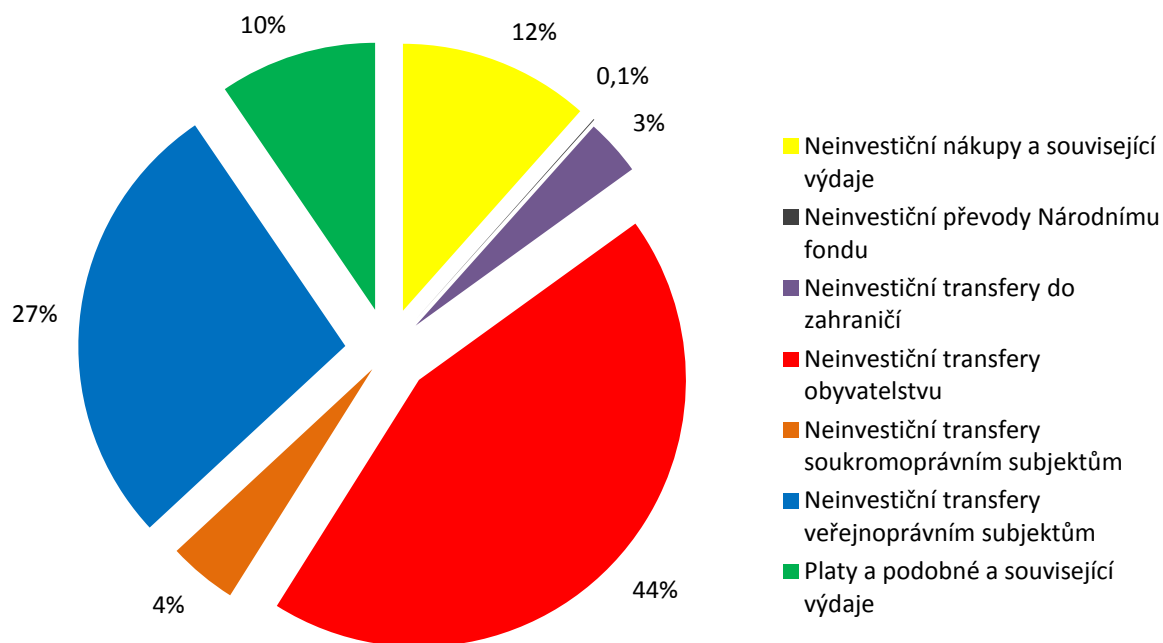
Tabulka č. 4: Výdaje státního rozpočtu v druhovém členění (v mil. Kč)³⁹

	2010	2011	2012	2013	2014
BĚŽNÉ VÝDAJE CELKEM	1 026 569	1 036 654	1 038 764	1 070 813	1 100 102
Neinvestiční nákupy a související výdaje	118 646	123 384	112 907	114 392	112 831
Neinvestiční převody Národnímu fondu	566	3	53	20	0
Neinvestiční půjčené prostředky	0	77	0	2 605	0
Neinvestiční transfery do zahraničí	35 215	39 388	37 957	41 115	42 936
Neinvestiční transfery obyvatelstvu	450 426	462 256	493 997	503 142	509 406
Neinvestiční transfery soukromoprávním subjektům	42 662	47 160	50 713	51 502	58 576
Neinvestiční transfery veřejnoprávním subjektům	281 092	273 443	249 255	264 002	277 832
Ostatní neinvestiční výdaje	283	1 325	3 428	1 659	1 938
Platy a podobné a související výdaje	97 679	89 618	90 454	92 375	96 583
KAPITÁLOVÉ VÝDAJE CELKEM	130 224	118 872	113 622	102 315	111 507
Investiční nákupy a související výdaje	14 620	13 590	13 904	12 117	11 359
Investiční transfery	114 265	104 602	99 295	86 524	99 209
Nákup akcií a majetkových podílů	1 148	163	213	3 345	564
Ostatní kapitálové výdaje	191	516	211	329	375
VÝDAJE CELKEM	1 156 793	1 155 526	1 152 387	1 173 128	1 211 608

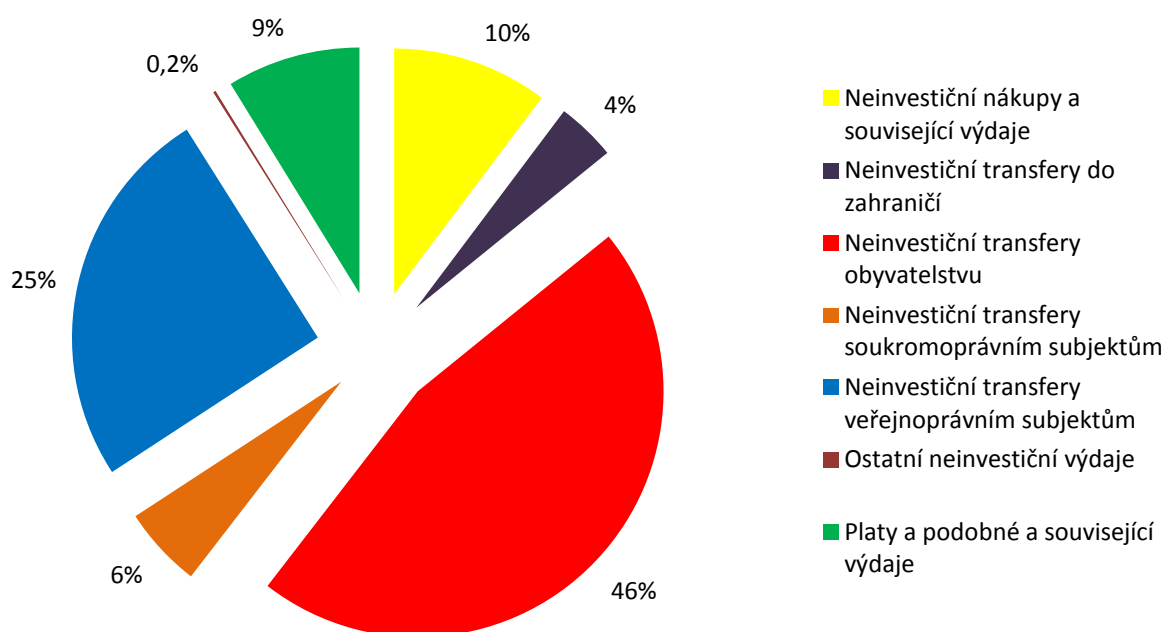
Z této tabulky vyčteme, že běžné výdaje jsou mnohem větší než výdaje kapitálové ve všech sledovaných letech. Běžné výdaje tvoří kolem 90 % celkových výdajů státního rozpočtu, zbylý podíl patří výdajům kapitálovým.

V následujících obrázcích (obrázek č. 7 a obrázek č. 8) si porovnáme složení běžných výdajů na začátku a na konci sledovaného období a zhodnotíme, jak se změnilo jejich složení.

³⁹Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2013/statni-rozpocet>>

Obrázek č. 7: Běžné výdaje státního rozpočtu za rok 2010⁴⁰

Obrázek č. 8: Běžné výdaje státního rozpočtu za rok 2014⁴¹

⁴⁰Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2010/statni-rozpocet>>

⁴¹Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2014/statni-rozpocet/>>

Na obrázku č. 7 a obrázku č. 8 vidíme strukturu běžných výdajů státního rozpočtu v letech 2010 a 2014.

Necelou polovinu běžných výdajů tvoří neinvestiční transfery obyvatelstvu, tato položka se postupem času zvětšuje, ale procentuálně je přibližně stejná. Převážnou část neinvestičních transferů obyvatelstvu tvoří sociální dávky, a to až 97 %. Pod sociální dávky spadají např. důchody, přídavky na bydlení, přídavky na dítě, hmotná nouze, životní minimum, porodné, pohřebné, rodičovský příspěvek, pěstounská péče, mateřská dovolená, nemocenské dávky, podpora v nezaměstnanosti.⁴² Dále to jsou ostatní neinvestiční transfery obyvatelstvu. Pod tímto pojmem si můžeme představit kapesné chovancům ústavů a dětských domovů, uprchlických táborů, státní příspěvky na důchodové připojištění, úrokové příspěvky na individuální bytovou výstavbu, mladým manželstvím, na stavební spoření, stipendia žákům, studentům a doktorandům, účelové neinvestiční transfery fyzickým osobám a dary obyvatelstvu. Poslední položkou spadající do neinvestičních transferů obyvatelstvu patří náhrady placené obyvatelstvu – náhrady na úrazové pojištění, náhrady povahy rehabilitací, náhrady mezd v době nemoci.⁴³

V roce 2010 i v roce 2014 jsou druhým největším běžným výdajem neinvestiční transfery veřejnoprávním subjektům, které tvoří přes 25 % těchto výdajů. Tyto výdaje tvoří neinvestiční transfery veřejným rozpočtům územní úrovně, neinvestiční transfery veřejným rozpočtům ústřední úrovně, ostatní neinvestiční transfery jiným veřejným rozpočtům, neinvestiční transfery příspěvkovým a podobným organizacím a převody vlastním fondům a ve vztahu k útvarům bez plné právní subjektivity.⁴⁴

Třetí největší výdaj je opět v obou letech stejný a jedná se o neinvestiční nákupy a související výdaje. Do této skupiny spadá nákup služeb (poštovní služba, služby telekomunikací a radiokomunikací, služby peněžních ústavů, nájemné, nájemné za půdu, konzultační a právní služby, služby školení a vzdělávání a nákup ostatních služeb), nákup materiálu (potraviny, ochranné pomůcky, léky a zdravotní materiál, oblečení, učebnice, drobný hmotný dlouhodobý materiál, zvířata, osivo, dezinfekční prostředky), nákup vody, paliva a energie (studená a teplá voda, teplo, plyn, elektrická energie, pevná paliva, pohonné hmoty a maziva), ostatní nákupy (opravy a udržování, cestovné, programové vybavení, pohoštění), poskytnuté zálohy, jistiny,

⁴² Sociální dávky [online]. 2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z WWW: <<http://socialni-davky-2014.eu>>

⁴³ Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2014/statni-rozpocet/>>

⁴⁴ Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2013/statni-rozpocet/>>

záruky a vládní úvěry (hlavně výdaje na realizaci záruk), úroky a ostatní finanční výdaje (úroky vlastní, úrokové výdaje na finanční deriváty k vlastním dluhopisům, poplatky dluhové služby) a výdaje související s neinvestičními nákupy, příspěvky, náhrady a věcné dary (poskytnuté neinvestiční příspěvky a náhrady, náhrady zvýšených nákladů, spojených s výkonem funkce v zahraničí, náhrady a příspěvky související s výkonem ústavní funkce a funkce soudce).⁴⁵

V těsném závěsu za neinvestičními výdaji jsou platy a podobné a související výdaje.

Když porovnáme obrázek č. 7 a obrázek č. 8, vidíme, že struktura běžných výdajů se téměř nezměnila. Rozdíl položek jednotlivých výdajů je vždy o 1 % až 2 %, což není nijak výrazné. Takovéto složení běžných výdajů můžeme pravděpodobně očekávat i v dalších letech.

Kromě běžných výdajů jsou součástí státního rozpočtu také výdaje kapitálové, které tvoří přibližně 10 % všech výdajů. Od roku 2010 do roku 2013 měly tyto výdaje tendenci klesající, ale za rok 2014 zrostly o 9 mil. Kč od roku předchozího.

Největší podíl kapitálových výdajů tvoří investiční transfery, které mají průměrný podíl 87 % ve sledovaných letech vzhledem ke kapitálovým výdajům. Do těchto transferů řadíme investiční transfery do zahraničí, investiční transfery neziskovým a podobným organizacím (obecně prospěšným společnostem, spolků, církvím, náboženským společnostem), investiční transfery obyvatelstvu, investiční transfery podnikatelským subjektům, investiční transfery příspěvkovým a podobným organizacím (vysokým školám, zřízeným příspěvkovým organizacím, veřejným výzkumným institucím), investiční transfery veřejným rozpočtům ústřední úrovně, investiční transfery veřejným rozpočtům územní úrovně (obcím, krajům, regionálním radám).⁴⁶

Druhým největším kapitálovým výdajem jsou investiční nákupy a související výdaje. Tyto výdaje se na kapitálových podílí přibližně deseti procenty. Do těchto výdajů můžeme zařadit pořízení dlouhodobého hmotného majetku (budovy, haly stavby, stroje, dopravní prostředky, výpočetní technika), pořízení dlouhodobého nehmotného majetku (programové vybavení, ocenitelná práva, nehmotné výsledky výzkumné a obdobné činnosti) a pozemky.

Podstatně menší podíl kapitálových výdajů patří nákupu akcií a majetkových podílů a ostatním kapitálovým výdajům.

⁴⁵Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2014/statni-rozpocet/>>

⁴⁶Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2014/statni-rozpocet/>>

3.3 Odpovědnostní členění příjmů a výdajů státního rozpočtu

Z hlediska odpovědnostního se příjmy a výdaje státního rozpočtu České republiky třídí na kapitoly státního rozpočtu. Čísla kapitol jsou třímístná.⁴⁷ V současnosti je státní rozpočet dělen do 42 kapitol. Kapitoly vyjadřují okruh působnosti jednotlivých ústředních orgánů a dalších organizačních složek státu.

3.3.1 Příjmy státního rozpočtu v kapitolním členění

V tabulce č. 5 jsou uvedeny všechny kapitoly státního rozpočtu a výše jejich příjmů od roku 2010 do roku 2014.

Tabulka č. 5: Příjmy státního rozpočtu v členění dle kapitol (v tis. Kč)⁴⁸

⁴⁷ ČESKO. Vyhláška Ministerstva financí č. 323 ze dne 2. července 2002 o rozpočtové skladbě. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2002, částka 118, s. 6909-6966. Dostupná také z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=53670&nr=323~2F2002&rpp=15#local-content>. ISSN 1211-1244.

⁴⁸ Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2014/statni-rozpocet>>

	2010	2011	2012	2013	2014
Kancelář prezidenta republiky	430	515	422	947	775
Poslanecká sněmovna Parlamentu	17 844	17 843	16 309	15 551	16 805
Senát Parlamentu	5 690	4 994	4 798	4 489	4 780
Úřad vlády ČR	113 990	27 483	15 199	24 596	41 222
Bezpečnostní informační služba	154 732	146 272	141 416	139 995	148 123
Ministerstvo zahraničních věcí	744 186	701 490	1 219 628	852 802	747 769
Ministerstvo obrany	3 167 884	3 800 968	3 950 722	3 563 961	4 041 373
Národní bezpečnostní úřad	948	1 124	1 241	716	7 586
Kancelář veřejného ochránce práv	1 057	1 074	1 043	1 968	1 482
Ministerstvo financí	6 283 643	5 446 033	4 813 757	4 204 515	4 442 711
Ministerstvo práce a sociálních věcí	351 844 581	365 556 456	368 658 096	370 747 623	383 099 092
Ministerstvo vnitra	8 830 222	7 800 515	7 950 598	7 177 217	9 276 233
Ministerstvo životního prostředí	10 123 559	9 687 811	14 373 710	14 185 767	20 173 462
Ministerstvo pro místní rozvoj	26 435 374	18 151 284	12 366 740	8 622 844	25 602 629
Grantová agentura ČR	369	306	473	166	806
Ministerstvo průmyslu a obchodu	7 119 537	7 686 741	13 526 059	2 631 134	759 870
Ministerstvo dopravy	19 847 847	13 588 926	2 019 078	39 077 765	8 007 250
Český telekomunikační úřad	1 183 467	1 142 674	1 259 838	1 173 466	9 678 454
Ministerstvo zemědělství	29 918 475	28 417 156	32 228 747	41 264 165	41 414 116
M. školství, mládeže a tělovýchovy	1 333 113	5 672 713	7 081 604	15 577 179	23 457 644
Ministerstvo kultury	712 283	881 616	880 778	611 679	1 657 047
Ministerstvo zdravotnictví	3 198 734	1 815 371	1 359 147	822 082	2 183 353
Ministerstvo spravedlnosti	2 553 913	2 772 517	3 059 984	2 895 141	2 994 361
Úřad pro ochranu osobních údajů	6 666	63 889	89 566	11 881	2 678
Úřad průmyslového vlastnictví	225 259	239 499	249 796	248 190	268 348
Český statistický úřad	76 253	294 714	171 131	26 866	146 068
Český úřad zeměměřičský a katastrální	277 290	439 975	599 178	721 424	1 160 637
Český báňský úřad	9 209	8 904	3 286	5 399	7 451
Energetický regulační úřad	20 758	11 763	228 281	216 800	210 285
Úřad pro ochranu hospodářské soutěže	-76 789	23 328	-541 384	-393 790	26 236
Ústav pro studium totalitních režimů	1 297	1 051	1 615	3 489	7 724
Ústavní soud	1 040	334	280	275	480
Akademie věd ČR	12 718	11 200	6 145	15 684	5 539
Rada pro rozhlasové a televizní vysílání	12 601	7 616	8 903	13 230	8 353
Správa státních hmotných rezerv	289 842	215 323	143 691	131 000	91 718
Státní úřad pro jadernou bezpečnost	7 363	12 215	56 860	180 331	184 961
Generální inspekce bezpečnostních sborů	0	0	34 156	40 694	43 804
Technologická agentura ČR	1	0	16	155	2 227
Nejvyšší kontrolní úřad	829	940	1 060	953	1 248
Státní dluh	12 899 592	10 505 830	15 686 929	6 951 670	7 402 169
Operace státních finančních aktiv	4 651 941	3 996 491	3 599 648	3 511 712	3 339 659
Všeobecná pokladní správa	508 369 355	523 600 419	556 118 325	566 581 703	580 159 383
Příjmy celkem	994 655 306	1 008 954 405	1 051 386 869	1 091 863 434	1 130 825 911

Tabulka č. 5 obsahuje příjmy státního rozpočtu, největší podíl všech příjmů je spojen s kapitolou 398 Všeobecná pokladní správa. Tato kapitola obsahuje ve sledovaných letech průměrně 52 % všech příjmů. Většina příjmů této kapitoly spadá do daňových příjmů, jedná se o daň z přidané hodnoty a spotřební daně, daně z příjmů fyzických a právnických osob, daň dědická, darovací a z převodu nemovitosti a další daňové příjmy jako je clo, odvody z loterií a výherních hracích automatů, příjmy z kolků, odvod za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu, příslušenství daní, příjmy ze zrušení daní a ostatní daňové příjmy. Patří sem ale i příjmy nedaňové, kapitálové a přijaté transfery, především se jedná o odvody pojišťoven z provozu zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, přijaté úroky, příjmy ze splátek půjček z tuzemska a ze splátek půjček ze zahraničí (vládních úvěrů), přijaté transfery na kompenzaci deficitu důchodového systému a ostatní nedaňové příjmy.⁴⁹

Druhý největší podíl na příjmech má kapitola 313 Ministerstvo práce a sociálních věcí, celkem od 351 mld. Kč do 383 mld. Kč, což představuje přibližně 35 % všech příjmů. Největší podíl na příjmech této kapitoly mají příjmy z pojistného včetně pokut, penále a přirážek k pojistnému, z toho je to především pojistné na důchodové pojištění včetně pokut a penále. Zbývá 2 % tvoří daňové, nedaňové a kapitálové příjmy a přijaté transfery.⁵⁰

Třetí místo zaujímá kapitola 329 Ministerstvo zemědělství, které představuje 3 % celkových příjmů. Zde největší část tvoří přijaté transfery, jako jsou neinvestiční přijaté transfery ze zahraničí (od EU a mezinárodních institucí), neinvestiční přijaté transfery od veřejných rozpočtů ústřední úrovně a investiční přijaté transfery.

Dále se na příjmech významněji podílí kapitola Ministerstva pro místní rozvoj, obrany, financí, státního dluhu, vnitra, životního prostředí, dopravy, školství, mládeže a tělovýchovy, zdravotnictví, spravedlnosti a kapitola správy státních hmotných rezerv.

Zhodnotíme-li příjmy státního rozpočtu v roce 2010 a v roce 2014, zjistíme, že se příjmy jednotlivých kapitol nezměnily ani o 2 % (bráno k celkovým příjmům). Nejvýznamnější změnu ve vývoji představuje kapitola Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, která zvýšila svůj příjem o 1,94 %. Tato kapitola měla v roce 2010 příjem 1 333 113 000 Kč a v roce 2014 příjem 23 457 644 000 Kč. Nejvyšší mírou se na výši těchto příjmů podílel vlastní úřad ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy s celkovým objemem příjmů

⁴⁹ Ministerstvo financí. Závěrečný účet kapitoly 398 [online]. 2015 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z WWW: <file:///C:/Users/user/Downloads/Statni-zaverecny-ucet_Kap-398_2014_Vseobecna-pokladni-sprava-za-rok-2014.pdf>

⁵⁰ Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2015 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/22668/rocenka_prace_2014.pdf>

23 355 685 790 Kč, Česká školní inspekce vykázala příjmy ve výši 100 816 240 Kč a Vysokoškolské sportovní centrum mělo příjmy 1 142 130 Kč. Schválený rozpočet kapitoly 333 obsahoval příjmy nižší, než byly skutečné. V průběhu roku 2014 byl rozpočtovým opatřením ministerstva financí navýšen rozpočet příjmů, jednalo se o operační program spolufinancovaný z rozpočtu EU, konkrétně o operační program Výzkum a vývoj pro inovace. Celkově došlo k navýšení příjmů o 4 372 899,47 tis. Kč.⁵¹ Druhý největší rozdíl je u kapitoly Ministerstva práce a sociálních věcí. V roce 2010 měla kapitola 313 příjmy ve výši 351 844 581 000 Kč. V roce 2014 příjmy vystoupaly na 383 099 092 000 Kč, ale k celkovým příjmům je zde propad o 1,5 procenta. Třetí největší rozdíl se týká kapitoly Ministerstva dopravy, zde se jedná také o pokles příjmů kapitoly, a to o 1,29 %. Příjmy kapitoly se snížily o 11 840 597 000 Kč.

3.3.2 Výdaje státního rozpočtu v kapitolním členění

V tabulce č. 6 jsou zobrazeny výdaje jednotlivých kapitol v letech 2010 až 2014.

Tabulka č. 6: Výdaje státního rozpočtu v členění dle kapitol (v tis. Kč)⁵²

⁵¹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Závěrečný účet kapitoly 333 [online]. 2015 [cit. 2016-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/uploads/odbor_15/333_MSMT_Zaverecny_ucet_2014.pdf>

⁵² Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2014/statni-rozpocet>>

	2010	2011	2012	2013	2014
Kancelář prezidenta republiky	378 179	329 639	359 176	340 525	350 998
Poslanecká sněmovna Parlamentu	1 120 306	1 083 270	1 079 286	1 025 420	1 122 216
Senát Parlamentu	499 076	500 200	489 458	489 441	470 786
Úřad vlády ČR	683 749	679 423	688 348	678 278	710 766
Bezpečnostní informační služba	1 178 637	1 123 104	1 085 947	1 162 157	1 174 066
Ministerstvo zahraničních věcí	6 362 898	5 872 077	5 756 942	6 156 401	6 030 231
Ministerstvo obrany	50 844 962	45 708 219	42 935 482	41 463 894	41 069 410
Národní bezpečnostní úřad	259 792	245 047	245 055	295 755	336 909
Kancelář veřejného ochránce práv	79 008	79 292	85 405	89 511	101 544
Ministerstvo financí	16 712 960	16 495 473	18 577 274	18 902 561	16 543 715
Ministerstvo práce a sociálních věcí	476 344 410	484 572 393	496 758 177	509 121 392	519 682 711
Ministerstvo vnitra	59 464 345	53 783 098	53 509 979	54 619 752	55 793 233
Ministerstvo životního prostředí	14 838 924	16 336 219	16 574 441	18 284 741	34 830 086
Ministerstvo pro místní rozvoj	34 804 081	22 212 779	20 240 336	21 467 621	20 216 268
Grantová agentura ČR	1 988 598	2 428 183	2 960 552	3 231 735	3 425 017
Ministerstvo průmyslu a obchodu	17 031 939	27 987 741	34 575 112	32 778 048	37 352 427
Ministerstvo dopravy	63 726 989	47 338 514	39 220 251	34 668 980	41 506 849
Český telekomunikační úřad	561 874	587 253	570 457	587 797	622 939
Ministerstvo zemědělství	52 858 668	47 848 320	51 068 864	52 347 719	48 611 539
M. školství, mládeže a tělovýchovy	124 266 208	138 959 133	138 184 481	138 442 836	140 046 248
Ministerstvo kultury	7 706 359	7 863 232	8 499 459	10 481 670	10 930 249
Ministerstvo zdravotnictví	9 422 447	7 848 018	5 991 561	7 368 733	7 185 329
Ministerstvo spravedlnosti	20 917 590	20 311 753	20 645 438	21 283 384	21 707 446
Úřad pro ochranu osobních údajů	96 733	166 690	203 556	128 731	124 767
Úřad průmyslového vlastnictví	170 421	167 529	167 545	158 803	164 328
Český statistický úřad	1 624 892	2 580 123	1 205 633	1 050 878	1 156 710
Český úřad zeměměřičský a katastrální	3 336 483	2 785 290	2 753 079	2 787 362	2 826 373
Český báňský úřad	169 264	131 103	126 143	124 279	125 646
Energetický regulační úřad	110 916	111 291	168 384	177 125	194 074
Úřad pro ochranu hospodářské soutěže	132 518	192 381	241 785	210 745	202 268
Ústav pro studium totalitních režimů	155 442	151 213	152 594	145 937	151 474
Ústavní soud	154 377	138 225	131 019	137 310	155 075
Akademie věd ČR	5 026 580	4 879 712	4 673 410	4 467 336	4 452 573
Rada pro rozhlasové a televizní vysílání	57 803	53 103	52 389	52 357	53 530
Správa státních hmotných rezerv	2 148 035	2 017 257	2 034 787	2 180 813	2 067 419
Státní úřad pro jadernou bezpečnost	351 900	322 302	310 322	322 185	324 447
Generální inspekce bezpečnostních sborů	0	0	310 468	275 534	282 333
Technologická agentura ČR	14 447	814 976	1 898 575	2 603 070	2 918 787
Nejvyšší kontrolní úřad	542 596	501 356	468 619	463 881	435 441
Státní dluh	48 740 768	55 633 280	57 088 552	57 842 611	55 894 685
Operace státních finančních aktiv	261 746	251 168	307 729	267 893	205 233
Všeobecná pokladní správa	131 646 535	134 436 825	119 990 607	124 442 619	130 052 010
Výdaje celkem	1 156 793 484	1 155 526 205	1 152 386 677	1 173 127 823	1 211 608 153

V tabulce č. 6 jsou zobrazeny výdaje státního rozpočtu dle jednotlivých kapitol od roku 2010 do roku 2014.

Nejvíce výdajů státního rozpočtu jde do kapitoly 313 Ministerstvo práce a sociálních věcí. V roce 2010 tato částka dosahovala 476 mld. Kč, postupem času rostla a v roce 2014 měla výši 519 mld. Kč. Na celkových výdajích mají výdaje kapitoly 313 podíl 42 %. Běžné výdaje představují 99,7 % výdajů. Jsou to hlavně běžné výdaje organizačních složek státu (důchody, dávky státní sociální podpory a péčovské péče, dávky nemocenského pojištění, příspěvek na péči podle zákona o sociálních službách, dávky pomoci v hmotné nouzi, platy zaměstnanců ve státní správě), dále neinvestiční nedávkové transfery, výdaje spojené s realizací odškodňovacích zákonů, neinvestiční transfery zřízeným příspěvkovým organizacím.⁵³

V pořadí další je kapitola 333 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, na kterou je vynaloženo 12 % celkových výdajů. Nejvíce finančních prostředků směřuje do oblasti regionálního školství (přímé náklady na vzdělávání pro školy a školská zařízení zřizované obcemi, svazky obcí a kraji, neinvestiční dotace soukromému a církevnímu školství) dále výdaje na dotace pro vysoké školy a poskytování účelových a institucionálních prostředků na výzkum a vývoj.⁵⁴

Třetí největší podíl na výdajích státního rozpočtu má kapitola 398 Všeobecná pokladní správa. Tato kapitola zabírá přibližně 11 % všech výdajů. Výdaje jsou použity na vládní rozpočtovou rezervu, rezervu na řešení krizových situací, rezervu na mimořádné výdaje, stavební spoření, podporu exportu, státní záruky, sociální výdaje, náhrady, transfery veřejným rozpočtům, ostatní výdaje.⁵⁵

Větší podíl na výdajích má také kapitola Ministerstva obrany, financí, vnitra, životního prostředí, pro místní rozvoj, průmyslu a obchodu, dopravy, zemědělství, spravedlnosti a kapitola Státní dluh.

Při porovnání roku 2010 a roku 2014 v rámci kapitolního členění výdajů státního rozpočtu nezpozorujeme, stejně jako u příjmů, žádné výrazné změny. Nejvýznamnější změnu nalezneme v kapitole Ministerstva dopravy, a to pokles výdajů o 2,1 % k celkovým výdajům v příslušných letech. Výdaje kapitoly 327 v roce 2010 byly o 22 220 140 000 Kč vyšší

⁵³ Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2015 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/22668/rocenka_prace_2014.pdf>

⁵⁴ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2016 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/ekonomika-skolstvi>>

⁵⁵ Ministerstvo financí. Závěrečný účet kapitoly 398 [online]. 2015 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z WWW: <file:///C:/Users/user/Downloads/Statni-zaverecny-ucet_Kap-398_2014_Vseobecna-pokladni-sprava-za-rok-2014.pdf>

než v roce 2014. Pokles výdajů této kapitoly souvisí se snížením příjmů. Rozdílná je především položka investiční transfery státním fondům, v roce 2010 byla tato položka o 23 982 mil. Kč vyšší než v roce 2014. V roce 2010 a v roce 2014 společnými hlavními prioritami kapitoly Ministerstva dopravy byly výdaje na financování společných programů EU a ČR, úhrada ztráty ze závazku veřejné služby ve veřejné drážní osobní dopravě, dotace státnímu fondu dopravní infrastruktury, příspěvek na dopravní cestu nehrazený ze státního fondu dopravní infrastruktury a výdaje na zabezpečení činností orgánů státní správy.⁵⁶ O 1,7 % se zvýšily výdaje kapitoly Ministerstva práce a sociálních věcí. V roce 2010 výdaje dosahovaly výše 476 344 410 000 Kč a v roce 2014 výše 519 682 711 000 Kč. Došlo především ke zvýšení dávek a podpor v sociálním zabezpečení, a to o necelých 70 000 mil. Kč. Třetí největší procentní změnu vykazuje kapitola 315, zde se jedná o zvýšení výdajů o 1,6 %. Výdaje kapitoly Ministerstva životního prostředí se zvýšily o 19 991 162 000 Kč.

⁵⁶ Ministerstvo dopravy [online]. 2015 [cit. 2016-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.mdcz.cz/cs/Legislativa/Ekonomika+a+finance/Rozpocet/Rozpocet_archiv/rozpocet_2010.htm>

4 SHRNU TÍ POZNATKŮ, NÁVRHY A DOPORUČENÍ

V poslední kapitole bakalářské práce si shrneme a zhodnotíme poznatky z analytické části práce. Budeme zjišťovat, jaké opatření učinit pro vyrovnanost rozpočtu a nenavyšování státního dluhu.

Příjmy státního rozpočtu České republiky se v letech 2010 až 2014 pohybovaly v rozmezí od 1 000 371 mil. Kč do 1 133 826 mil. Kč, nejnižší byly v roce 2010 a nevyšší v roce 2014. Příjmy státního rozpočtu ve sledovaných letech rostly téměř pravidelným tempem. V rámci druhového členění nejvyšší příjmy byly daňové, které tvoří přes 80 % všech příjmů rozpočtu. Na těchto příjmech se nejvíce podílí povinné pojistné, daně ze zboží a služeb v tuzemsku a daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů. Na příjmech státního rozpočtu se dále podílejí přijaté transfery, a to částkou od 94 248 mil. Kč do 134 405 mil. Kč, což představuje 10 % celkových příjmů. Do přijatých transferů spadají převody z Národního fondu, přijaté transfery ze státních fondů a transfery přijaté od EU a cizích států. Méně významným příjmem jsou pak příjmy nedaňové a kapitálové. Z hlediska odpovědnostního členění se příjmy a výdaje třídí do 42 kapitol. Největší objem příjmů je spojen s kapitolou 398 Všeobecná pokladní správa, a to ve všech sledovaných letech. Příjmy této kapitoly postupně rostou, v roce 2010 to bylo 508 369 355 tis. Kč a v roce 2014 příjmy činily 580 159 383 tis. Kč, což představuje přibližně 52 % celkových příjmů. Druhá největší příjmová kapitola je kapitola Ministerstvo práce a sociálních věcí. Zde se jedná také o velký objem peněžních prostředků, a to o více než 350 mld. Kč. Třetí největší podíl na příjmech má kapitola Ministerstvo zemědělství. Tato kapitola 329 zaujímá ve sledovaných letech zhruba 3 % celkových příjmů.

Výdaje státního rozpočtu jsou v každém roce vyšší než příjmy v příslušném roce. Výdaje se ve sledovaném období pohybují od 1 152 387 mil. Kč do 1 211 608 mil. Kč. Nejnižší výše výdajů byla v roce 2012 a nejvyšší v roce 2014. V druhovém členění se výdaje dělí na běžné a kapitálové. Většina výdajů spadá do výdajů běžných, jejich částka přesahuje 1 000 000 mil. Kč a tvoří kolem 90 % celkových výdajů. Do běžných výdajů spadají především neinvestiční transfery obyvatelstvu, neinvestiční transfery veřejnoprávním subjektům, neinvestiční nákupy a související výdaje, platy a podobné související výdaje a neinvestiční transfery soukromoprávním subjektům. Zbývajících 10 % tvoří kapitálové výdaje. Od roku 2010 do roku 2013 měly tyto výdaje tendenci klesající, ale za rok 2014 vzrostly o 9 mil. Kč oproti roku předchozímu. V členění výdajů dle kapitol je na prvním místě kapitola 313 Ministerstvo práce a sociálních věcí, jedná se zde o částku od 476 mld. Kč do 519 mld. Kč. Na celkových výdajích mají výdaje kapitoly 313 podíl 42 %. Druhý nejvyšší podíl

na výdajích má kapitola 333 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, na kterou je vynaloženo přibližně 12 % celkových výdajů. A na třetím místě odpovědnostního členění je kapitola Všeobecná pokladní správa, jejíž výdaje představují 11 % výdajů celkových.

Pozitivní zpráva je, že schodek státního rozpočtu od roku 2010 do roku 2015 měl klesající tendenci. V roce 2010 byl schodek největší, jeho výše činila 156 mld. Kč. Do roku 2015 se deficit rozpočtu povedlo snížit na 63 mld. Kč, tedy o 93 mld. Kč za 6 let. Plánovaný schodek na další rok je sice o něco vyšší, a to 70 mld. Kč, ale v roce 2017 má být snížen na 60 mld. Kč a v roce 2018 na 50 mld. Kč.

Státní dluh České republiky dlouhodobě roste. Ke konci roku 2014 byl státní dluh 1 663,7 mld. Kč, hospodaření na dluh by se mělo výrazně omezit. Nezanedbatelné jsou i úrokové výdaje na obsluhu státního dluhu, které v roce 2014 činily 48,29 mld. Kč.⁵⁷

Zbytným výdajem jsou peníze, které jsou vynakládány na příliš velký počet státních zaměstnanců. Mělo by být dosaženo stálého snižování zaměstnanců státu a zároveň zvyšování efektivity práce. Snahu snížit počty státních zaměstnanců mají všechny vlády. V roce 2010 až 2012 se povedlo vládě snížit počet pracovníků o více než 10 tisíc a na mzdách se ušetřilo 19 mld. Kč. Celkový objem platů ve státní správě se v té době držel pod hranicí 130 mld. Kč ročně. V roce 2015 měla Česká republika státních zaměstnanců 424 tisíc, v roce 2016 by jich mělo být o 12 tisíc více. Počet pracovníků by tak meziročně stoupl o 3 % a výdaje na státní zaměstnance by vzrostly o 10 mld. Kč. Nejvíce má posílit školství, vnitra a obrana. Ministerstvo financí by mělo přibrat kolem 700 lidí, a to kvůli elektronické evidenci tržeb.⁵⁸

Bylo by také rozumné, aby došlo k omezení kumulace veřejných placených funkcí. V poslanecké sněmovně souběh několika funkcí není neobvyklý. Aby ke kumulaci funkcí nedocházelo, bylo by vhodné zavést klouzavý mandát. Je-li někdo členem vlády, hejtmánem nebo starostou, jeho poslanecký mandát bude po dobu výkonu druhé funkce vykonávat v souladu s volebním výsledkem náhradník.

Dobrým krokem bylo schválení vyššího zdanění hazardu. Od ledna 2016 musí provozovatelé hracích automatů platit za výnosy z nich daň 28 % místo původních 20 % a loterie a kurzové sázky na sportovní výsledky budou zdaněny 23 %. Stoupl také poplatek za hrací automat za den, a to z 55 Kč na 80 Kč. Toto zdanění by za rok 2016 mělo přinést do státního rozpočtu

⁵⁷ Ministerstvo financí České republiky [online] 2015. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu>>

⁵⁸ Echo24 [online]. 2015 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://echo24.cz/a/iYL4h/dalsi-tisice-statnich-zamestnancu-mimoradna-nemravnost>>

přibližně 2 mld. Kč. S tímto krokem zdanění hazardu souhlasím, ale přiklonila bych se pro původní plán vlády, a to poplatek za hrací automaty zvýšit na dvojnásobek.⁵⁹

Dále by bylo vhodné, kdyby stát přestal dotovat státní podniky, které si na sebe nevydělají a jejichž činnost by rádi převzali soukromníci. Mám na mysli například České dráhy. Není výhodné, aby na lukrativní trati, na které může jiný dopravce provozovat vlaky bez dotací, dávalo ministerstvo dopravy Českým drahám dotace ve výši několik set mil. Kč ročně.

Z analýzy státního rozpočtu vyplývá, že nejvíce výdajů je vynaloženo na kapitolu Ministerstvo práce a sociálních věcí, a to především na dávky důchodového pojištění. Nebylo by proto vhodné, aby docházelo k navyšování důchodů ve větší míře, než je nutné.

Dalším problémem je čerpání sociálních dávek, které tvoří přibližně 45 % běžných výdajů. Podle mého názoru, nepřizpůsobiví jedinci raději celoživotně čerpají sociální dávky, jako jsou přídatky na bydlení, na živobytí, na dopravu a na děti, než aby pracovali. Problém je, že tyto přídatky jim přinesou více peněz než poctivá práce, kterou jim Úřad práce nabídne. Proto je zapotřebí učinit určitá opatření, aby se těmto lidem vyplatilo pracovat. Navrhuji, aby se tyto dávky zohlednili podle dříve odpracovaných let. Dále je zapotřebí snížit přídatky tak, aby se lidem vyplatilo i za nejnižší mzdu chodit do práce.

Česká republika patří do 471 mezinárodních institucí. Za pouhé členství v mezinárodních organizacích ČR v roce 2012 dala 7,5 mld. Kč. Mělo by se popřemýšlet, zda členství v některých organizacích má smysl a zda to nejsou jen vyhozené peníze. Jde například o Asociaci generálních tajemníků parlamentu, Evropské fórum úředních věstníků, Mezinárodní velrybářskou komisi, Mezinárodní úřad pro mořské dno, Dohodu o ochraně populací evropských netopýrů.⁶⁰

V rámci daňových sazeb se ve sledovaném období měnilo DPH. V roce 2010 základní sazba DPH byla 20 % a snížená sazba 10 %. Takto nezměněná sazba vydržela do konce roku 2011 a od 1. 1. 2012 došlo ke změně snížené sazby na 14 %. Meziročně inkaso DPH vzrostlo o 3,3 mld. Kč, tj. o 2,3 %.⁶¹ Zvýšení snížené sazby na 14 % nevedlo ke zmenšení objemu prodeje zboží a služeb podléhající této sazbě a výnos z této sazby se tedy zvýšil. Naopak ale výrazně poklesl výběr DPH u položek v nezměněné základní sazbě. Tento pokles mělo

⁵⁹ iDnes.cz [online] 2015. [cit. 2016-03-26]. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/babis-porazil-valentu-senat-kyvl-na-vyssi-zdaneni-hazardu-od-ledna-106-/ekonomika.aspx?c=A151210_143257_ekonomika_kop>

⁶⁰ MICHL, Aleš, NEUMANN, Ondřej (ed.). MICHLiq: inteligentní průvodce ekonomikou. Praha: R Media, 2014., s. 61.

⁶¹ Ministerstvo financí České republiky [online]. 2012 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2012/ctvrtletni-informace-o-pokladnim-plneni-10921>>

zřejmě na svědomí snížení důvěry ekonomických subjektů, opatrnější chování a patrně vyšší spoření na důchod.⁶² V roce 2013 došlo opět k zvýšení sazeb, základní sazba byla zvýšena na 21 % a snížená na 15 %. Zvýšení obou sazeb mělo pozitivní vliv na růst inkasa DPH, které meziročně vzrostlo o 4,5 mld. Kč. K těmto dvou sazbám v roce 2015 navíc přibyla druhá snížená sazba ve výši 10 %, která se vztahuje na dětskou výživu, léky, veterinární léčiva a knihy.⁶³

Sazba DPPO a DPFO se od roku 2010 nezměnila, sazba DPPO je 19 % a DPFO je 15 % ze základu daně.

Rok 2015 představuje nejlepší výsledek hospodaření od roku 2008, podařilo se překonat dlouhodobou stagflaci české ekonomiky, uvolnit bariéry jejího růstu a dochází k oživení české ekonomiky. Toto tvrzení dokazují i výsledky inkasa daňových příjmů, které jsou na úrovni veřejných rozpočtů vyšší o 39,2 mld. Kč. Oživení ekonomiky zvýšilo především inkasa příjmů. Vyšší zaměstnanost a růst mezd a platů (meziroční růst o 2,6 %) vedly k vysokému růstu objemu pojistného na sociálním zabezpečení o 21,7 mld. Kč. Inkaso DPH za rok 2015 má výši 236,6 mld. Kč a meziroční nárůst je 6,4 mld. Kč. Inkaso DPFO celkem dosáhlo 103,1 mld. Kč a vykázalo meziroční růst o 4,8 mld. Kč. Inkaso DPPO představuje svou výši 99,6 mld. Kč překročení rozpočtu o 10,6 mld. Kč a meziroční růst o 10,2 mld. Kč. Jde o nejvyšší inkaso od roku 2008 a jeho nárůst se projevuje ve všech regionech ČR.⁶⁴ Vzhledem k těmto pozitivním výsledkům považuji za vhodné současnou výši těchto daňových sazeb neměnit a ponechat ji, dokud bude inkaso daňových sazeb růst.

Další možností, jak zvýšit příjmy státního rozpočtu, je zavést vyšší daně pro lidi s vyššími příjmy. Nyní se v ČR platí solidární daň ve výši 7 %, a to z částky překračující 48násobek průměrné mzdy. Pokud ale stát zavede vyšší progresivní zdanění, může dojít k tomu, že lidé s vyššími příjmy budou vydělané peníze danit jinde a v konečném důsledku pak stát vybere méně. A jestliže má náš stát prosperovat, je zapotřebí tu mít úspěšné firmy, které platí daně v naší zemi.

⁶² Ministerstvo financí České republiky [online]. 2012 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2012/strejcek-ignoruje-fakta-7422>>

⁶³ Ministerstvo financí České republiky [online]. 2013 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2013/plneni-rozpocetu-se-zlepsilo-o-24-mld-kc-13661>>

⁶⁴ Ministerstvo financí České republiky [online]. 2016 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/schodek-statniho-rozpocetu-za-rok-2015-je-23541>>

ZÁVĚR

Hlavním cílem bakalářské práce bylo na základě analýzy příjmů a výdajů státního rozpočtu za období 5-10 let najít zbytné výdaje, ideální nastavení daňových sazeb a vymezit další opatření vedoucí k dlouhodobě vyrovnanému státnímu rozpočtu.

Ke splnění hlavního cíle bylo nejprve nutné splnit jednotlivé dílčí cíle. V první části práce bylo potřebné teoreticky charakterizovat státní rozpočet. Na úvod byla stručně popsána historie státního rozpočtu, a jak vypadá státní rozpočet v České republice. Práce pokračuje hlavními znaky rozpočtu, tedy státní rozpočet můžeme chápat jako centralizovaný peněžní fond, finanční plán, bilance státu, právní normu a nástroj rozpočtové politiky. Funkce státního rozpočtu vycházejí z veřejných financí a nejdůležitější funkce jsou alokační, redistribuční, stabilizační a kontrolní. Dále jsme vymezili faktory ovlivňující státní rozpočet a obecně platné zásady, které se musí v průběhu sestavování a využívání rozpočtu dodržovat. Konec kapitoly byl věnován rozpočtovému procesu, který je nutné při tvorbě a schvalování rozpočtu zachovat. Proces je rozdělen do čtyř etap, mezi ně patří sestavování návrhu rozpočtu, projednání a schvalování rozpočtu, realizace rozpočtu a kontrola rozpočtu.

Dále jsme věnovali pozornost struktuře příjmů a výdajů státního rozpočtu. První část byla zaměřena na příjmy, které jsme rozdělili na daňové, nedaňové a kapitálové. Druhá část kapitoly byla tedy zaměřena na výdaje, a to na běžné a kapitálové výdaje a na dotace účelové a neúčelové.

Další část bakalářské práce byla zaměřena na analýzu příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR od roku 2010 do roku 2014. Ukázali jsme si vývoj příjmů a výdajů od roku 2010 a saldo, se kterým se Česká republika potýká. ČR má už přes 15 let saldo rozpočtu záporné, tedy je označováno jako deficit nebo schodek. V období 2010-2015 měl schodek rozpočtu klesající tendenci a jeho výše poklesla ze 156 mld. Kč na 63 mld. Kč. Dále jsme si rozebrali druhové a kapitolní členění příjmů a výdajů státního rozpočtu.

Příjmy státního rozpočtu od roku 2010 do roku 2014 rostly a jejich výše se pohybovala od 1 000 371 mil. Kč do 1 133 826 mil. Kč. V druhovém členění největší příjmy byly ve všech sledovaných letech daňové a tvořily přes 80 % veškerých příjmů státního rozpočtu. Z nich největší část představovalo povinné pojistné (40 % daňových příjmů), daně ze zboží a služeb v tuzemsku (37 % daňových příjmů) a daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů (20 % daňových příjmů). Z 10 % se na příjmech státního rozpočtu podílely investiční a neinvestiční přijaté transfery. Dále sem spadají příjmy nedaňové a nejmenší část příjmů

tvorily příjmy kapitálové, které se na celkových příjmech podílely pouze z 2-5 %. V odpovědnostním členění nejvíce příjmů bylo spojeno s kapitolou 398 Všeobecná pokladní správa, která od roku 2010 do roku 2014 obsahovala průměrně 52 % všech příjmů. Kapitola 313 Ministerstvo práce a sociálních věcí zahrnovala od 351 mld. Kč do 383 mld. Kč, čímž se zařadila na druhé nevyšší místo. Třetí největší podíl na příjmech zaujímala kapitola 329 kapitola Ministerstva zemědělství, která obsahovala průměrně 3 % celkových příjmů.

V letech 2010 až 2014 se výdaje státního rozpočtu pohybovaly od 1 152 387 mil. Kč do 1 211 608 mil. Kč. Ve všech sledovaných letech byly výdaje větší než příjmy. V druhovém členění byly největší výdaje běžné a tvořily zhruba 90 % všech výdajů státního rozpočtu. Na běžných výdajích se nejvíce podílely neinvestiční transfery obyvatelstvu, neinvestiční transfery veřejnoprávním subjektům, neinvestiční nákupy a související výdaje, platy a podobné související výdaje a neinvestiční transfery soukromoprávním subjektům. Zbylých 10 % patří výdajům kapitálovým, zde se jedná především o investiční transfery, investiční nákupy a související výdaje a nákup akcií a majetkových podílů. Z hlediska odpovědnostního nejvíce výdajů státního rozpočtu bylo ve sledovaných letech spojeno s kapitolou 313 Ministerstvo práce a sociálních věcí, kde se výše výdajů pohybovala od 476 mld. Kč do 519 mld. Kč. Kapitola 313 měla průměrný podíl na celkových výdajích 42 %. Druhý největší podíl výdajů měla kapitola 333 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, na kterou bylo vynaloženo 12 % všech výdajů rozpočtu. V pořadí další výdajovou kapitolou byla kapitola 398 Všeobecná pokladní správa. Tyto výdaje byly použity na vládní rozpočtovou rezervu, rezervu na řešení krizových situací, rezervu na mimořádné výdaje, sociální výdaje a transfery veřejným rozpočtům.

Závěr bakalářské práce byl zaměřen na shrnutí poznatků současné situace ohledně státního rozpočtu a na možné návrhy vedoucí k vyrovnanosti rozpočtu. Mělo by se omezit hospodaření na dluh, protože státní dluh stále roste a rostou i úroky z něj. Dále je zapotřebí snižovat počty státních zaměstnanců a nedotovat nevýdělečné státní podniky, jejichž činnost mohou zastat podniky výdělečné. Kumulace veřejných funkcí je také problém, který je třeba řešit. Je důležité stanovit určitá opatření v rámci vyplácení sociálních dávek, aby nedocházelo k jejich zneužívání. Konec práce je věnován daňovým sazbám, které není potřeba zvyšovat. Podářilo se překonat dlouhodobou stagflaci české ekonomiky, což dokazují právě i výsledky inkasa daňových příjmů.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] Česká televize [online]. 2014 [cit. 2016-04-7]. Dostupné z WWW:
<<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1021594-vetsina-poslancu-souhlasil-s-tim-aby-se-pocet-jejich-funkci-reguloval>>
- [2] Česká televize [online]. 2015 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW:
<<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1520124-babis-planuje-schodek-pristirok-o-tretinu-nizsi-za-tri-roky-o-polovinu>>
- [3] ČESKO. Vyhláška Ministerstva financí č. 323 ze dne 2. července 2002 o rozpočtové skladbě. In: Sběrka zákonů České republiky. 2002, částka 118, s. 6909-6966. Dostupná také z:
<https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=53670&nr=323~2F2002&rpp=15#local-content>. ISSN 1211-1244.
- [4] ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 27. června 2000 o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). In: Sběrka zákonů České republiky. 2000, částka 65, s. 3104-3128. Dostupný také z:
<https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49515&nr=218~2F2000&rpp=15#local-content>. ISSN 1211-1244.
- [5] ČESKO. Zákon č. 235 ze dne 1. dubna 2004 o dani z přidané hodnoty. In: Sběrka zákonů České republiky. 2004, částka 78, s. 4946-5010. Dostupný také z:
<https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=57849&nr=235~2F2004&rpp=15#local-content>. ISSN 1211-1244.
- [6] Echo24 [online]. 2015 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z WWW:
<<http://echo24.cz/a/iYL4h/dalsi-tisice-statnich-zamestnancu-mimoradna-nemravnost>>
- [7] Finance.cz [online]. 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z WWW:
<<http://www.finance.cz/makrodata-eu/statni-rozpocet/statistiky/prijmy-vydaje/>>
- [8] HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ. Veřejné finance. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-497-0
- [9] iDNES.cz [online]. 2015 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z WWW:
<http://ekonomika.idnes.cz/babis-porazil-valentu-senat-kyvl-na-vyssi-zdaneni-hazardu-od-ledna-106-/ekonomika.aspx?c=A151210_143257_ekonomika_kop>

- [10] KALOUDA, František, Josef MECH a Pavel POVOLNÝ. Metody analýz výdajů státního rozpočtu. 1. vyd. Praha: Alfa Publishing, 2007. Management studium. ISBN 978-80-86851-75-4.
- [11] MICHL, Aleš, NEUMANN, Ondřej (ed.). MICHLiq: inteligentní průvodce ekonomikou. Vyd. 1. Praha: R Media, 2014. ISBN 978-80-905629-2-9.
- [12] Ministerstvo dopravy [online]. 2015 [cit. 2016-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.mdcz.cz/cs/Legislativa/Ekonomika+a+finance/Rozpocet/Rozpocet_archiv/rozpocet_2010.htm>
- [13] Ministerstvo financí - Sekce veřejné rozpočty. Státní rozpočet 2015 v kostce [online]. 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupný z WWW: <<https://www.businessinfo.cz/app/content/files/dokumenty/Statni-rozpocet-2015-v-kostce.pdf>>. ISBN 978-80-85045-75-8
- [14] Ministerstvo financí České republiky [online]. 2012 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2012/strejcek-ignoruje-fakta-7422>>
- [15] Ministerstvo financí České republiky [online]. 2015 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor>>
- [16] Ministerstvo financí České republiky [online]. 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy>>
- [17] Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2010/statni-rozpocet/>>
- [18] Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2011/statni-rozpocet/>>
- [19] Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2015//>>
- [20] Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2012/statni-rozpocet/>>
- [21] Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2013/statni-rozpocet/>>
- [22] Ministerstvo financí ČR. Monitor [online]. 2016 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://monitor.statnipokladna.cz/2014/statni-rozpocet/>>

- [23] Ministerstvo financí. Závěrečný účet kapitoly 398 [online]. 2015 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z WWW: <file:///C:/Users/user/Downloads/Statni-zaverecny-ucet_Kap-398_2014_Vseobecna-pokladni-sprava-za-rok-2014.pdf>
- [24] Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2015 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/22668/rocenka_prace_2014.pdf>
- [25] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2016 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z WWW:<<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/ekonomika-skolstvi>>
- [26] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Závěrečný účet kapitoly 333 [online]. 2015 [cit. 2016-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/uploads/odbor_15/333_MSMT_Zaverecny_ucet_2014.pdf>
- [27] PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance: teorie a praxe v ČR. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-698-1.
- [28] PILNÝ, Jaroslav. Veřejné finance. Vyd. 5. (dopl. a upr.). Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007. ISBN 978-80-7194-963-3.
- [29] Sociální dávky [online]. 2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z WWW: <<http://socialni-davky-2014.eu>>